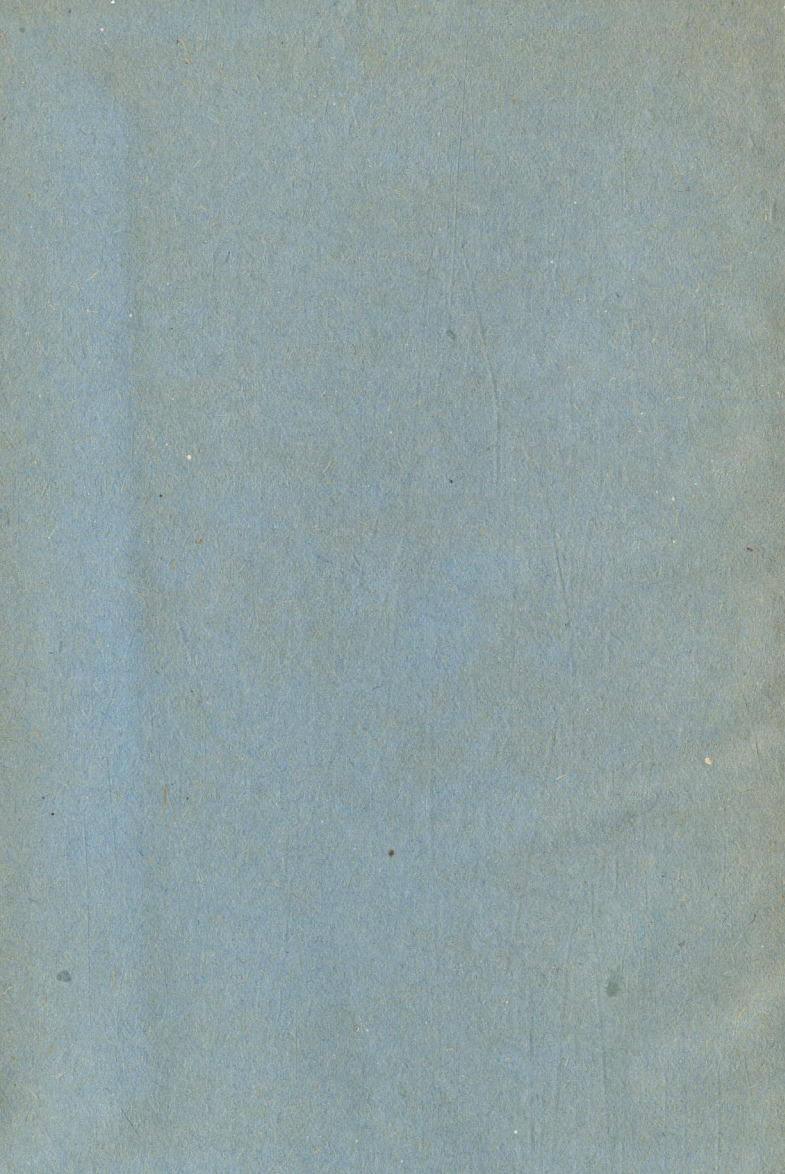

У БЛАЖИТНЫХ ХВИ-
ЛЯХ.

В порядке Кузнецов

З.И. Инсектор 1927

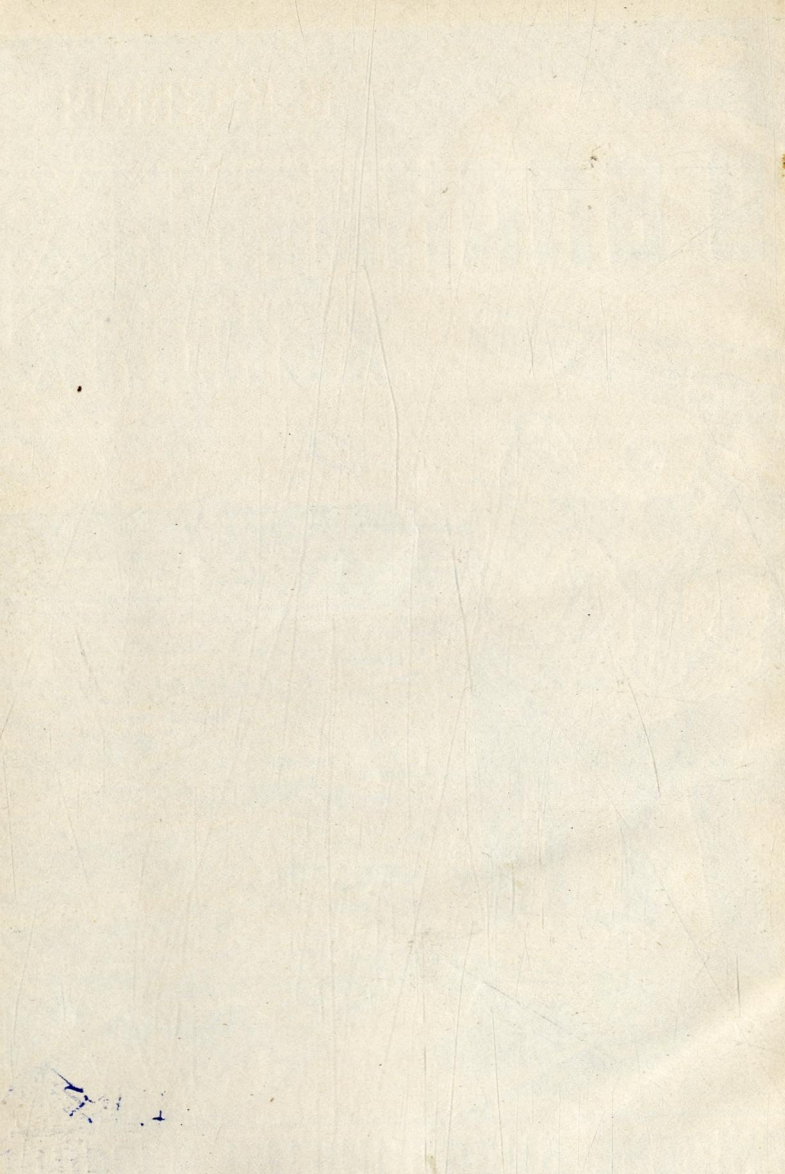

В. КУЗЬМІЧ

У БЛАКИТНИХ ХВИЛЯХ

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

У БЛАКИТНИХ ХВИЛЯХ

ЗБІРКА ХУДОЖНІХ МАТЕРІАЛІВ
І ПРОВІДНИХ СТАТЕЙ ЩО-ДО
ЖИТТЯ, ПОБУТУ ТА РОБОТИ
У ФЛОТІ

ВПОРЯДКУВАВ В. КУЗЬМІЧ

Зв. пок. Зн. усер - 1954

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ
ЮНСЕКТОР

1927

37.155

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

2

Ш5(2-у)/7-6я43

Don

К

ИНСТИТУТ ЛІТЕРАТУРИ
ВНДР СССР
им. М. Горького

36-36808

h

Укрголовліт № 835
Зам. № 3101 — 4000 прим.

„ОДЕСПОЛІГРАФ“
Перша Державна Друкарня
імени Карла Маркса. Одеса.
Стурдзівський зав., № 3-а.
Телеф. №№ 2-50 та 21-46

3023
28

СССР
НАУКОВИЙ
ИНСТИТУТ
Н. Маркса и Ф. Энгельса
Л. Н. К.

Львівська державна
наукова бібліотека
№ 3126

З ПРОМОВИ ТОВ. ВОРОШИЛОВА НА МОСКОВСЬКІЙ ПАРТКОНФЕРЕНЦІЇ

(14 січня 1927 року)

...Червона армія існує не для нападу, а для оборони, і ми до оборони кордонів Союзу готові кожної даної хвилини. Наші збройні сили в своєму розвитку, — ми повинні тут це одверто і голосно заявити, — не відставали від зросту всієї нашої країни. Політикоморальний стан збройних сил Союзу такий, що кращого й бажати не можна. Партийна організація Червоної армії так само дужа, так само зорганізована, так само єдина й витримана по-ленінському, як і вся наша партія у всьому Союзі.

...Нам треба перш за все мобілізувати свою свідомість, психологію, а потім перейти до організації. Існують суспільні об'єднання, що працюють на збільшення оборони. Їх треба наповнити не тільки змістом, але й духом. Воєннізувавшись в середині партії, ми повинні трохи підняти нашу партію й воєннізувати робітничу класу Радянського Союзу, щоб потім цей дух передати в маси населення, що його ми повинні підіймати й обслуговувати.

...Коли наша партія, її кращі організації, як от московська та ленінградська й інші тепер, поки ще на нас не напали, вживуть

усіх заходів до того, щоб знати суть того, що твориться по-за межами нашої країни, знати намір готування до нападу, наші засоби, щоб відбити цей напад, знати заходи, що їх вживатиме уряд підчас нападу, то — мушу вас запевнити, що наша кількісно невеличка Червона Армія і ще менші морська та повітрова флоти, за вашою повною підтримкою й, розуміється, при тій умові, що ви будете єдиним організмом зі всією нашою партією, — з цими грізними небезпеками ми впораємось, і наш пролетаріят, стиснувши свого залізного кулака в особі своєї армії і флоти, дасть не в міру зарозумілим імперіялістам таку одсіч, після якої вони не захочуть нападати на нашу Радянську країну...

Міць флоти — у морях.

ВЛКСМ ТА ЧЕРВОНА ФЛОТА

Через Комсомол флота повинна ще міцніше звязатися з робітниче-селянськими масами, з партією й усім розвитком пролетарської революції. Комсомол зможе давати на поповнення флоти добірні кадри пролетарської молоді і впливати на зміцнення політичної свідомости та військової дисципліни червонофлотців, ширше розгорнути військово-морську пропаганду серед трудящого населення, сприяти справі морської допризывної підготовки та розвиткові водяного спорту по цілій країні.

Комсомол повинен лишатися шефом і невичерпним резервом сил Червоної флоти так за часів будівництва, як і на час майбутніх неминучих боїв із світовим капіталом за Радянський Союз, за справу міжнароднього пролетаріату.

*Відроджена Червона флота пустить
на дно хижаків, що зазіхне на країну Рад.*

6-й ВСЕСОЮЗНИЙ З'ЇЗД ВЛКСМ ПРО ЧЕРВОНУ ФЛОТУ

„Пропаганда та вивчення Червоної флоти та моря як у самій Спілці, так і серед широких робітничих та селянських мас повинна стати одним із найважливіших завдань шефської роботи, що мусить бути включена до системи агітпропроботи Спілки. Середспілчанська робота що-до пропаганди Червоної флоти повинна бути в поширенні мережі військово-морських гуртків, куточків Червоної флоти, в поповненні комсомольських книгозбірень морською літературою та в поширенні водяного спорту і т. инш. Пропаганда флоти серед широких робітниче-селянських позапартійних мас повинна провадитись шляхом загально-спілчанських кампаній втягнення молоді до роботи військово-морських гуртків, куточків і т. инш.“

З ВІДОЗВИ ІІІ КОНГРЕСУ КІМ'У ДО ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ ТА ФЛОТИ

„...Величезні успіхи нашої Червоної флоти переконують нас, що в тому випадкові, коли частину Червоної армії буде покликано до боротьби, флота так само буде здатна тримати прапора пролетарської революції.

Палке привітання Третього Конгресу Червоної флоти!

Ми вітаємо вас, червоні матроси, від імени робітничої молоді всесвіту, чий проводир—Всесоюзна Комуністична Спілка Молоди, стяг її—багрянний стяг визволення пролетаріату“.

*Відроджена Червона флота пустить
на дно хижака, що зазіхне на країну Рад.*

НАМ ПОТРІБНА БОЄЗДАТНА ЧЕРВОНА ФЛОТА

Тільки вона здатна захищати наші кордони

Величезна територія СРСР, що обіймає $\frac{1}{6}$ частину суходолу земної кулі, великі віддалення між окремими нашими містами та населеними пунктами, одноцілість нашої держави (всі республіки, що складають Союз, межують одна з одною, не утворюють черезсмулля з буржуазними країнами), конечно потреба здебільшого рухатися суходолом і, зрештою, велике віддалення від морів, що обмивають морські кордони нашого Союзу, здавна виховали в народів, що залюднюють нашу країну, звичку до суходолу та недовір'я до моря.

З другого боку, наш Союз має 50.000 кілометрів морського кордону, що їх обливають Північний Льодовий і Тихий океани, Біле, Каспійське, Озівське, Чорне та Балтицьке моря. Що правда, з цих наших берегів придатні до плавби лише 42% (близько половини), та й ці 21.000 кілометрів берегової лінії відіграють величизну роль в економічному житті нашої країни.

Не зважаючи на те, що багато дехто вважають СРСР за суто-суходільну країну, що має незначні морські інтереси, при уважному вивченні нашої торгівлі з закордоном, виявля-

ється, що понад $\frac{3}{4}$ зовнішньої торгівлі Союзу здійснюється морем. Головне вантажне перевозіння в середині самої країни так само провадиться водою, використовуючи річні та озерні шляхи сполучення, а так само й цілі системи каналів, що сполучають водозбори поодиноких річок з їхніми допливами між собою.

Справді, велику кількість зерна, конопель, льону, лісу, вугілля, нафти (невкладистого й порівнююче дешевого вантажу), що вивозиться за кордон, можна довести до морських пристаней лише річними транспортами.

Дальший розвиток нашої країни настирливо вимагає збільшити спорудження каналів та поліпшити умови плавби по річках європейської та сибірської частин нашого Союзу.

Річна й морська флота за старих часів кілька разів робила спроби вийти на простір Чорного та Балтицького морів. В старовинних документах збереглися відомості про походи наших предків на теперішній Костянтинопіль та по Балтицькому морю.

Проте, поява російської флоти цілком природно збігається з моментом міцного оволодіння частинами узбережжя згаданих морів.

Усяка військова флота має за мету володіти певною площею моря, що її розмір залежить від мети та інтересів політики тієї чи іншої держави. Так було за часів весло-

вої й вітрильної флоти, те саме лишилося й до цього часу, не зважаючи на буйний розвиток техніки в усіх галузях життя.

За наших часів людина завойовує повітря. До цього-ж часу люди вміли рухатися й жити лише на суходолі та воді. Тепер, з розвитком авіації, буде переможено ще одну стихію — повітря.

Початкові успіхи авіації було оцінено надто високо, і деякі військові авторитети гадали, що повітряна флота може заступити морську. Ця гадка так само помилкова, як помилкова й думка, що держава, маючи суходільну військову силу, зможе захищати нею свої морські кордони.

Справді, припустімо, що наш Союз Радянських Республік, здебільшого зацікавлений суходільними шляхами, відмовився від спорудження морської флоти. Тоді для захисту міст узбережжя від нападу ворожої флоти й вилазки під її захистом десанту, треба будувати по цілому, приступному для плавби, узбережжю, тоб-то на 21.000 кілометрів, суцільну фортецю, озброєну найбільшими гарматами, такими самими, які будуть на суднах наших ворогів. Для оборони такої фортеці потрібна величезна армія. Збудувати таку фортецю майже неможливо, бо на це треба витратити сотні мільярдів карбованців. По-за тим, як-би ми навіть збудували низку таких

фортець, то флота ворога, зосередивши всю свою силу на великій ділянці, могла-б знищити частину наших гармат і все-ж таки заволодіти клаптем нашого узбережжя для вилазки десанту й дальших військових дій, вже на суходолі.

Ясно, що ворожа флота, при наявності в нас тільки суходільної оборони, має змогу вибирати місце нападу; щоб дати їй одсіч, суходільна оборона мусить бути сильніша в кожному пункті. Але здійснити це неможливо через дорожнечу та потребу забирати із суходільних театрів війни великі військові сили.

Тим то доцільніше з усіх боків мати для війни на морі флоту, що своїм призначенням має перешкоджати сильнішій флоті ворога й не пускати її висадити десант на нашому узбережжі.

Флота, дякуючи своїй рухливості, може бути перекинута на любий пункт моря, або в той чи інший пункт узбережжя, тому і являє собою рухливу оборону й повинна бути силою, що могла-б виконати покладені не неї завдання боротися з подібним до себе ворогом.

Без морської флоти суходільна оборона, навіть у випадковій щасливої бою з флотою ворога, не зможе використати своєї перемоги. Справді, сильно підбиті ворожі судна, ніким не зайняті, потихенько підуть собі додому, де їх налагодять, і вони знову прий-

дуть воювати. Флота ворога, без перешкод з боку нашої флоти, вибиратиме час і місце нападу й матиме перевагу над береговими фортецями.

Припустімо, що ми захотіли-б обороняти наші береги за допомогою армії та повітряної флоти, не маючи морської флоти. Літаки мають змогу нападати на судна, вилітаючи в море. Бомби літаків тепер силою не поступляться, а іноді й перевищують набої морської флоти. Проте, літати підчас сильного вітру, ніччю й підчас туману ще дуже небезпечно, і літаки можуть загинути від стихії, не заподіявши жодної шкоди ворожій флоті.

По-за тим, у зв'язку з нечисленністю команди на літаках, справа захоплення підбитих суден, оволодіння здобиччю у вигляді транспорту ворога, після знищення їхніх конвоїв—без флоти лишається не розв'язаною. Але й навіть самі літаки, маючи обмежену можливість перебувати в повітрі та 1—2 бомби, придатні поки-що лише на короткий напад на флоту ворога і не в силі тримати його під довгим справжнім обстрілом.

З наведеного зрозуміло, що як суходільний, так і морський театр повинні обслуговуватися своїм родом війська, що призначене до життя й робити за певних умов. Для суходолу — армія, для моря — флота, для повітря — повітряна флота.

Дружнє співробітництво цих складових озброєних сил за мирного й військового часу, цільковите розуміння призначення одне одного, обопільна підтримка — забезпечать успішну оборону нашого Союзу.

Якщо розглядати справу вартости того чи іншого роду озброєнних сил, то виявляється, що вартість озброєння та обладнання корпусу армійського така сама, як і вартість дредновта чи 4-х крейсерів або 15 міноносців. На ті-ж самі кошти можна збудувати біля 1000 літаків без обладнання, чи 100 літаків, обладнаних бойовими запасами та додатковими моторами.

Зате армійське озброєння й обладнання та судна флоти служать протягом, приблизно, 20 років, а повітряної флоти — 5 років.

Кількість людей, що зайнята в армійському корпусі службою, тоб-то відірваних від виробничої праці, складає 55.000 чоловіка; в морській флоті на лінійному судні (4 крейсери чи 16 міноносців) кількість обслужного персоналу ледве дорівнює 1500 чоловіка, а на 100 літаків з аеродромною прислугою ледве набереться 600 — 700 чоловіка.

З цих приблизних даних видно, що за теперішнього стану техніки повітряна флота начеб-то трохи дешевша.

Однак перебільшувати її значіння не треба, бо по інших країнах розвиток різних

родів зброї йде рівномірно, не поступаючися одним на користь другого.

Очевидно, з удосконаленням техніки повітряної флоти, збільшуватиметься й вартість окремих його одиниць, виникне потреба збільшити персонал обслуги кожного літака, тоб-то вартість усіх родів військ зрівняється.

Всяка військова флота складається з багатьох типів суден, що мають те чи інше призначення підчас оборони узбережжя і підчас дій проти флоти ворога. Кажучи просто, морська флота складається з надводної, підводної та повітряної. Перший, рухаючись, діє на поверхні води, другий може рухатися так на поверхні води, як і на певній глибині під водою, морська авіація пристосована до дій у повітрі над морськими просторами.

Ці основні частини флоти розпадаються на низку менших груп, відмітних своїм устроєм та призначенням для виконання тих чи інших бойових завдань: для стріляння по берегах, по суднах ворога та по надморських гарматах.

Для знищення суден ворога мінами та торпедами є спеціальні судна, що скидають у море міни загородження та випускають торпеди. Щоб виловлювати міни, кожна флота му- сить мати свої особливі конструкції. Кожний тип судна, залежно від свого призначення, має спеціальну назву.

Ядро кожної флоти, чи головні його сили — це лінійні судна. Назви такої вони набули з тої причини, що підчас бою стають у лінію, одно за одним. Такий хід називається лінією кильватера, або кильватерною колоною. Назва ця старовинна й перейшла до нас іще з часів вітрильної флоти. Так тоді, як і тепер, головні сили, що складаються з найбільших і найсильніше озброєних суден, вирішали всі завдання, що випадали на долю флоти.

Лінійні судна призначено: 1) для рішучого бою з ворожою ескадрою, 2) для боротьби з приморськими фортецями, 3) для обстрілу узбережжя ворога з метою допомогти просунутися своїй армії, чи десантові пройти в глиб ворожої країни.

До російсько-японської війни лінійні кораблі, чи, як їх тоді звали, панцерники, були невеликі судна, що їхня кількість у кожній військовій флоті досягала 30.

Досвід японської війни показав, що керування великою кількістю суден, що мають обмежену 4-ма гарматами артилерію, дуже важке. Довга лінія російських суден не могла одночасно вступити до бою. І тому, що японці мали скорохідніші судна, вони весь час заходили з голови російської флоти і, зосередивши вогонь на передніх суднах, по черзі вибивали з ладу одне судно за одним. Так після японської війни виявилось, що

лінійне судно повинно мати: 1) можливо більшу кількість великих гармат, 2) можливо більший хід, 3) більший запас палива, щоб у межах свого моря ходити до берегів ворога й повертатися назад, не поповнюючи його дорогою.

Досвід російсько-японської війни взяла на увагу в першу чергу Англія. Вже за два роки після закінчення війни вона збудувала лінійне судно нового типу, озброєне 10—12 цалевими гарматами. Це судно назвали „Дредновт“, що на нашій мові значить „небоязкий“ чи „незагрожуваний“. Слідом за Англією, такі судна почали будувати й інші держави. Назва дредновт стала загальною назвою для типу лінійного судна, збудованого на підставі досвіду російсько-японської війни.

Після світової війни, в зв'язку з розвитком авіації один час говорили, що дредновти не потрібні більше, що в них з'явився новий, сильний повітряний ворог. По деяких країнах (як, наприклад, Англії та Америці) зроблено спробу кидати бомби на лінійні судна, що дісталися після поділу німецької флоти. Спочатку всі газети буржуазних країн писали, що спроби довели надзвичайну силу повітряних бомб, проте швидко перемогла протилежна думка, і морські авторитети Англії та Америки заявили, що лінійне судно, як і раніш, лишається хребтом флоти і що на ньому

тримається решта озброєних морських сил держави.

Що правда, кількість таких суден невелика й ледве чи досягає 15 одиниць у кожній найсильнішій флоті. Зате, являючи собою останнє слово техніки що-до різних удосконалень, — лінійне судно, кожне зокрема, є велика збройна сила, пристосована розв'язувати головніші завдання, покладені державою на морську флоту.

СРСР провадить політику миру і змушений, перебуваючи в буржуазному оточенні, бути що-хвилини наготові до оборони мирної праці по фабриках, заводах та селах. Через це саме наш Союз мусить тримати дорогі військові судна й навчати їхній особистий склад уміти орудувати складними та тісно розташованими приладдями, апаратами та обладнаннями.

Але ці витрати цілком оплачуються тим фактом, що наявність дужої Червоної флоти, добре вивченої та відданої інтересам робітників та селян, змушує імперіялістів великої й малої Антанти — раніш кілька разів подумати, ніж зважитися на ворожі виступи проти нашого Союзу.

Львівська державна
наукова бібліотека

№ 3126

37155

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

Ю. Ралль.
ИНСИТУТ
К. Маркса и
Л. Энгельса
Ц. И. К.

ИНСТИТУТ Литературы
и Искусств
АН СССР
И. М. Горького

ГАЙДА ВПЕРЕД!

(На мотив „Стенька Разін“)

Гайда вперед, матроси юні!
Вперед, червоні моряки! —
Перед нами море бурне
Розляглось без берегів!

Ми, мов птиці бистрокрилі,
Полетим в далекий край,
Хто нам рух могутній спине? —
Хай поспробує, — узнає!..

Своїй владі робітничій
Ми присягу даємо —
Хай нас кличе, кличе, кличе —
Ми за нею підемо!

Стережись, ворожа зграє
Буржуїв та куркулів,
Скоро прапор наш замає
По усій землі!..

Гайда вперед, матроси юні,
Вперед, червоні моряки! —
Перед нами море бурне
Розляглось без берегів!

Севастопіль.

ШКОЛИ ЧЕРВОНОЇ ФЛОТИ

Цікавість до Червоної військової флоти серед широких трудящих мас нашої Радянської держави все зростає й зростає. Значну роль в цьому відіграє енергійний шеф військової флоти — ВЛКСМ, що поширює відомості про моряків по всіх закутках величезних просторів пролетарських республік та підсилює любов до флоти, розуміння її потреби, яко захисниці інтересів трудящих на морі. Та, проте, про нашу військову флоту країні відомо далеко не все, що може бути відоме в межах, звичайно, чисто військових спеціальних даних, що в інтересах держави не можуть бути викриті. Дуже мало знають широкі маси про школи флоти.

До управління військово-морських учбових установ часто надходять запитання з далеких закутків, і з місцевостей, що мають досить сталі стосунки з центром, в яких виявляється непоінформованість про морську школу. Мета цього нарису — змалювати в загальних рисах схему єдиної військово-морської школи, розповісти про те, як підготовлюються моряки на морського фахівця, спочатку некомандного, а потім і командного складу Червоної флоти.

Шеф флоти — Комуністична Спілка Молоди щороку дає флоті визначену кількість новобранців.

Комсомольська молодь, послана Спілкою на службу до флоти, вступає перш за все до морської казарми — екіпажу. В екіпажах молоді моряки, одягнені вже у флотське вбрання, вивчають муштру, гімнастику, військово-морські статuti, несуть екіпажну службу, варту. Школи фахівців сучасної флоти з широко розвиненою технікою вимагають від учнів, що вступають до них, уже певного розвитку. Тим-то одне з головних завдань екіпажу — цілком ліквідувати неписьменність новобранців. Досвід показав, що, не зважаючи на короткий термін, екіпажі дають школам грамотних, що набули загального початкового розвитку, учнів. Цьому сприяє і бібліотека, і праця по різних гуртках при клубах, лекції та інші розумні розваги, як от концерти, вистави, кіно й т. и.

Після чотирьохмісячного перебування в екіпажі та після іспитів в особливій комісії, складеної з досвідчених моряків, політробітників та лікарів, молоді моряки розподіляються по школах. Приймається на увагу здоров'я, загальний розвиток та знання якогось ремесла. Так комплектуються школи: машинна, електромінна, гарматна, водолазна, підводної плавби, керманичів та сигнальників, писарів та господарників. Морська муштрова школа бере до навчання безпосередньо новобранців.

Сама назва школи вже дає уявлення про потрібний військовій флоті фах. Машинова школа підготовляє звичайних фахівців що-до казанів, двигунів, толокових та турбінних, навчає слюсарного ремесла. Електромінна випускає електриків,

корабельних монтерів, що відають динамо-машинами, всіма приладами освітлення, проведенням; крім електриків, школа випускає мінерів, фахівців саморушних мін та мін загородження. Призначення артилерійної школи саме собою зрозуміле. Ремонт частин корабля, захованих під водою, потреба дослідити речі на ґрунті і т. и., можуть бути виконані лише зусиллями особливої групи фахівців — водолазів. Цілком особливі умови роботи підводних човнів спричинили потребу утворення особливої школи підводного плавання, що навчає особовий склад підводної флоти. Складна будова керма сучасного корабля вимагає фахових керманичів. Кораблі повинні мати зв'язок між собою, і цей зв'язок досягається сигналізацією прапорами, лихтарями та іншими приладами; отже потрібні фахівці — сигнальники. Господарство на кораблі, де живуть сотні людей, провадити не так-то й легко. У невідомих руках дороге майно та припаси псуватимуться та недоцільно витрачатимуться. Потрібні фахівці корабельного господарства, потрібні господарники, а для корабельних канцелярій — досвідчені писарі.

Крім знання спеціального характеру, морські школи дають своїм учням і математичні знання: вивчається арифметика, алгебра й геометрія, розвивається письменність, а до програми політичних дисциплін, крім відомостей з історії взагалі та історії революційного руху, історії ВКП та початкових відомостей з політичної економії, — включено потрібні відомості з географії та природо-

знавства. Вживається заходів до того, щоб випустити із школи не тільки вузьких фахівців — техніків, але й по змозі розвинених людей, здатних свідомо орієнтуватися в подіях життя Радянської держави та правильно розуміти політику ворожих Радянській Владі урядів.

Всі школи обладовано майстернями. Теорія негайно-ж прикладається до практики. Курс розбито на зимовий — у класі, і літній — плавання на суднах військової флоти, де учні, продовжуючи вивчення свого фаху, ознайомлюються з морською службою.

Термін навчання по різних школах неоднаковий. Найбільший термін — близько два роки, при чому сюди входять і учбова плавба і готування фахівців — старшин, безпосередніх помічників фахівців командного складу. Школи фахівців військової флоти мають значіння не лише для самої флоти. Всі, випущені з цієї школи, після закінчення обов'язкового терміну служби ($4\frac{1}{2}$ роки), виходять у життя, озброєні потрібними для дальшої роботи знаннями. І машиністи, і електрики, і інші фахівці, звичайно, також по фабриках та заводах знайдуть де прикласти набуті у морських школах знання. Готовлячи собі фахівців, флота тим самим дає й різноманітних майстрів цілій країні. І що краще буде поставлено справу навчання у флотській школі, то більше виграє в першу чергу військова флота, а потім промисловість цілої республіки та самі демобілізовані моряки.

За дореволюційних часів, з одержанням назви фахівця, для звичайного моряка вже не було ніякої

змоги просунутися далі на вищі посади військової флоти. Школи, що підготовляли командний склад військової флоти, або були вузько-кастові, дворянські, чи вимоги їхні для вступу були остільки великі, що звичайний моряк виконати їх не міг. Звичайно, Радянська робітниче-селянська влада все це змінила. В звязку з питанням про навчання у флоті, було висунуто вимогу поставити навчання так, щоб звичайний моряк, прийшовши новобранцем, міг за своїм жаданням та здібностями пройти всю службову драбину до що-найвищих її щаблів. Сучасний бойовий корабель складається з багатьох надзвичайно складних механізмів, що вимагають для керування собою широкого знання. Що менша флота кількістю суден, то більше повинна вона мати ліпший та свідоміший своєї справи особистий склад. Цей момент ураховується Радянською владою. Програми шкіл командного складу флоти не тільки-що не менші від колишніх, дореволюційних, але по деяких відділах більші, що їх викликано надзвичайним розвитком військово-морської техніки. Всі технічні знання вимагають знань із математики. Не можна вивчати технічної дисципліни, не знаючи в досить широкому обсягові математику. По всіх школах вивчається вищу математику, а щоб її вивчити, потрібне знання повного курсу так званої елементарної математики. Термін навчання по школах дуже збільшувати ніяк не можна, бо довге навчання дуже дорого коштує; з другого боку, нашій

флоті потрібні молоді червками. Значить, від тих, що вступають до школи, треба вимагати певної освіти, і до того-ж більшої, ніж її вимагають по школах фахівці не комскладу флоту.

Як-же бути звичайному морякові, що бажає вступити до школи? На допомогу йому по головних портах відчинено вечірні загально-освітні курси. Навчання провадиться вечорами взимку й від служби не звільняє. Учебний план розраховано так, щоб за дві зими підготувати моряків до вступу в школи командного складу. Слухачі курсів одержують учбові приладдя; для них щорічно залишається певна кількість вакансій по всіх школах. Досвід уже показав, що, за бажанням самих слухачів, курси своє завдання виконують. На курсах викладається алгебру, геометрію, фізику, російську мову, історію, географію та природознавство. Отже, в такий спосіб звичайний моряк може підготуватися до іспитів у морську школу підчас служби і на час закінчення обов'язкової служби, а, набувши спеціальних знань та морських звичок, перейти до одної з шкіл, після закінчення якої займе одну з командних посад у флоті. Звичайно, військові моряки, маючи вже потрібну підготовку, тоб-то ті, що пройшли курс трудової школи другого ступеня в РСФСР чи профколи у УСРР, можуть просто тримати іспити до морської школи, де цій категорії визначається певна кількість вакансій.

Проте, військові моряки „вечірники“ безпосередньо з флоту не дають потрібної для школи

кількості учнів. Тим-то всі морські школи поповнюються випусками військово-морської підготовчої школи в Ленінграді. До цієї школи приймається комсомольців та дітей військових моряків од 15 до 17 років. Протягом трьох років перебування у цій школі учні засвоюють цілком курс трудової школи Наркомосу другого ступеня, а так само й основні засади військово-морської справи підчас літньої практичної плавби. Для вступу до школи треба вміти читати й писати та весь курс арифметики. Комсомольці посилаються до школи за розкладкою ЦК ВЛКСМ. Діти-ж воєнморів подають заяви безпосередньо до самої школи. Прийом провадиться в-осени в першій половині вересня. Тих, що добре закінчили підготовчу школу, переводиться до школи командного складу без ніяких додаткових перевірочних іспитів. Всі учні, що живуть у школі, мають обмундировання, білизну, постіль, харчування, учбові підручники й невелику грошову допомогу. Обслуговують школу здебільшого самі учні та сторожова служба. Школа міститься в будинку другого флотського екіпажу в Ленінграді. Шкіл командного складу в нашій флоті три: військово-морська, морська інженерна і морська гідро-графічна; всі три школи в Ленінграді.

Військово-морська школа випускає муштрових червкомів флоти. Стоячи на вахті, червкомові доводиться мати справу з найрізноманітнішими проявами військово-морської справи. Він повинен мати знання настільки, щоб міг бути за помічника фа-

хівців командного складу. Тому-то в морській школі вивчають: штурманську справу—астрономію, навігацію, компас і т. и., а також артилерію, мінну справу та пароплавну механіку. По-за тим усім, червком мусить бути військовим моряком. Він мусить знати основи морської тактики, історії військово-морської справи та військову справу на суходолі, що потрібна для спільних дій армії та флоту. Для засвоєння спеціальних дисциплін треба вивчати й вищу математику, що її вивчається обов'язково, як ми про це вже казали, по всіх школах, а так само й чужоземні мови та суспільно-політичні науки. Термін навчання—три роки.

Морська інженерна школа має три відділи: механічний, електро-технічний та корабельно-будівельний, випускаючи для флоту фахівців-інженерів. Слухачі першого відділу вивчають корабельні двигуни, керування ними та проектування. Другий—дає широкі знання з електрики та застосування її на військових суднах. Третій—випускає інженерів для будови й ремонту суден, доків і т. и. Термін навчання, в зв'язку із складним знанням, розтягнуто майже до 5 років.

Хоч-би як добре було вкомплектовано корабельними техніками та фахівцями-інженерами, хоч-би які були високі якості муштрового складу,—плавати без мап, без указівок безпечних та найкоротших морських шляхів було-б дуже важко. Дослідженням морів та океанів, вивченням небезпечности моря та поблизу берегів відають особливі спеціалісти-

гідрографи, що їх підтовлює морська гідрографічна школа. Відповідно до завдань школи, вивчається там: геодезію, астрономію, топографію, здійснення планів та інші дисципліни гідрографічного фаху. Загальний термін навчання—три роки. Гідрографи призначаються для праці у гідрографічних партіях та на описи суден. Теоретичні заняття по всіх школах провадиться взимку; влітку слухачі йдуть на практичну плавбу на учбових та бойових суднах флоти, на практичні роботи по заводах та на геодезичні роботи.

Всі школи — школи закритого типу. Слухачів постачається обмундированням та всім іншим за кошт держави. Вживається всіх заходів до того, щоб утворити для слухачів найсприятливіші умови для навчання, перекладаючи велику частину обслуговування школи на особливі штати. Школи мають обладвані учбові кабінети, лабораторії, майстерні; є солідний кадр досвідчених фахівців-викладачів. Можна з певністю сказати, що найближчого часу школи дадуть флоті надійний у всіх відношеннях політично розвинений та фізично здоровий командний склад, що вийшов із селянства та робітництва. І коли кількісно наша флота ще мала, то своєю якістю вона не поступиться перед флотами тих урядів, що ніяк не можуть погодитися з існуванням дійсно робітничої держави.

ГАРМАТИ „МАРАТА“ РЕГОЧУТЬ

6 годин ранку.

Лагідне з вечора море починає рябіти. На його ясно-зеленій поверхні починають грати баранці.

Лінкор прокидається... З його величезних сірих димарів чорними клаптями виринає дим і зразу-ж біля облавку розсіюється.

Сьогодні його сталеві гармати плюватимуться смертельними сталевими брилами, сьогодні його „зловтішні красуні“ — башти гучно-гучно зарегочуть серед гамору морського, луною відгукуючись десь на фінському острівці, пристановищі контрабандистів.

Готування до бою забрало не багато часу. Швидко прибрано все, що може перешкоджати стрілянині чи зіпсуватися.

На бакові—повно. Комендори уважно докурюють цигарки, з насолодою затаючися сіреньким димком, що його не доводиться навіть бачити протягом кількох годин. Балачки скрізь і все однакові—стріляння, влучання, пристрілювання.

— А як-же вночі? — запитує молодий кочегар комендора.

— Та ось побачиш... — відповів запитуваний.

— Тр-р-р-р-а... Тр-р-р-р-а... — задеренчали дзвоники.

— Бойова тривога...— блискавкою пролетіло по кубриках.

Загрюкали, загуркотіли люки, загуркотіло залізо, забігали червонофлотці.

Дві хвилині, і корабель готовий до бою. Башти, наче черепахи, залазили з облавку на облавку, наводячи на небосхил відкриті джерела велетенських гармат.

— Так-так-так...— затріскотів телеграф, стрілка, затанцювавши, завмерла на „готуйся“.

Йдемо середньою ходою... Щогли залишених кораблів уже зникли, не видно вже їхнього сірого диму. Мусять швидко з'явитися щити (мішені).

Аж ось і вони! Сірі клапті парусини, міцно нап'яті на дерево, злегка коливаються від гойдання баранців затоки.

— Набійна! До кожної гармати приготувати по 4 набой! — через слухову трубку передає наказ старшина.

— Гармати зарядити!..

Загрюкало, загуркотіло внизу, наче десь на великому заводі.

Різно завищали рейки сталевими тросами, витягаючи багатопудову масу пороху та стали. Підійшов набійник, гучно стукнувся й завмер. На жолобі його лежить сталева брила, готова поринути в темний, вишліхований шлунок гармати. Ось вона ринула, а за нею два шовкові мішечки з чорними запальними „макоронами“. Клацнув замок, і гармата готова хоча-б зараз виплюнути грудку смерті.

— Так-так-так... — знову затріскотів телеграф.

— Націлячі — націляй і по реву ну натискай!..
— віддає останній наказ старшина.

— Рр-р-рра... Бух-ух-ух...

Гармати стрибнули назад, наче перелякані коні, але відразу-ж стали на свої місця. Здригнулося ціле судно, наче його сіпнуло. Десь брязнуло скло, десь щось упало, але в одну мить усе стихло. Хмара темного диму розвіялася.

— Ж-ж-ш-шу... Ба-а-х... І гарматень каменем бухнув у воду. Величезні водяні стовпи подібні до смерчів — по всій лінії обстрілу...

Недоліт...

— А здорово! Бач, як гуде, наче гідро...

— Р-р-р-р... Бу-у-у-ух... Ж-ж-ж-у-у...

Брила стала, наче людина, й пірнула в середину щита.

— Прикро, чи не ми?! — скрикнув націляч, вдивляючись у перископ і намагаючись уважно простежити літ набою. — У самісіньке серце... Влучно!

Не пролинуло й години, як щитів уже не було.

Відбій...

За обідом тільки й балачок, що про стріляння та пригоди. Хто рахує побиті лямпочки, хто лихтарі, а хто просто балакає про стріляння.

— Я біля гранту стояв, — починає один із червонофлотців, — раптом, — хрясь... Зирнув, — а дзеркало в кают-компанії на дрібні кавалочки, як сокирою порубано.

— Ге, що це! От, як я, хлопці, бачив, — починає інший, — от де сміху було!..

Кок якраз юшку в казані вимішував, та як тільки ополоника в казан затопив, а в той час як гахне, то так мого кока й тріпонуло... Дивлюся, а він ледве-ледве на ногах стоїть... Стоїть вилупивши очі, і ніяк отямитися не може, а я від сміху качаюся...

Довго гомонів червонофлотський молодняк, що ще не нюхав пороху й не знав, що то таке випал на лінкорі.

* * *

Вечір... Сонце давно потонуло в безодні моря, лишивши за собою яскраво-червону смугу, наче відблиск заграви великої пожежі.

Хлопці після денної праці — всі повилазили на чардак: хто з кухлем чаю, хто з цигаркою, а хто так посидіти та побалакати. Хороше сидіти тихої ночі на чардаку. Вітрець, наче оксамитовий, так і лізе у груди, в рот, у вуха.

Сьогодні-ж і ніч як на те випала чудесна, темна, тепла. Хоч око виколи. Олив'яні хмари запнули срібне коло місяця. Чекають хлопці на тривогу, не сплять, та терпець уривається.

— Старшина навмисно не хоче робити тривоги, поки всі полягають, а ви, розумні голови, й не змикити... Лягайте й не перешкоджайте іншим... — пробубонів хтось, загортаючись під баштою.

— На те вона й тривога, щоб поставити всіх

на ноги, — пробуркотів його сусіда, перевертаючись на другий бік.

Втома перемогла. Захріп чардак. У сітках, під баштами і просто так на вільному повітрі лежали червонофлотці.

— Василю, вставай, чуєш, сурмлять!..

Василь підвівся, поволі протер очі, двічі позіхнув, потягся й запитав:

— А на що воно сурмить?

— Відбивання мінної атаки... Та хіба-ж ти не чуєш, або оглух, чи що? Та вставай, сплюхо!

Всі на місцях... Завмер корабель — наче звір, що ладен кинутися на підстережену здобич. Поволі випростуються гармати, вишукуючи ворога.

— Пах-ах-ж-ш... Пах-ах...—і світляний набій, високо-високо вибухнувши у повітрі, освітлив морську просторинь.

— Онде, онде щити!..

— Пах-ах... Пах-ах... Пах-ах... Пах-ах... — загомоніли гармати, зраділі знайденій здобичі.

Вогнисто-зеленкувата куля повільно йшла вниз, яскраво освітлюючи щити.

Ось вони їх знайшли й яскраво освітили клаптики парусини. Град стали впад на вигаданого ворога. Не довго стріляли комендори, та нарobili рахуби на цілий тиждень. Після відбою, стомлені й знесилені безперервною добовою працею, але задоволені самі собою, червонофлотці заснули міцним здоровим сном, відклавши всі балачки на завтра.

ДЕНЬ МОРЯКА

Ось розподіл дня на судні, зокрема на „Аврорі“.

О 6-ій годині пробудження.

До 7-ої в'язання та прибирання ліжок, потім чай.

О 7-ій прибирання всіх приміщень судна.

О 8¹/₂ розвідка команди, що не стоїть на вахті, на заняття.

На учбовому судні це значить, що учні морських шкіл та службовці морських учбових установ практично засвоюють знання, що теоретично набуті взимку по школах.

12—13¹/₂ — обід і відпочинок.

Хорошої години хлопці лежать на палубі горічерева. Тут тобі й вітрець продуває і сонце пече.— Гарна річ!

Від 14 до 17¹/₂ знову розвідка на заняття.

О 18-тій — вечеря.

Потім уже хлопці належать самі собі чи по літскладові.

З 18-ої години звичайно провадиться всю партійну та політосвітню роботу. В той-же час працюють гуртки ліквідації неписьменности. Читальня й куточок Леніна переповнені. В бібліотеці черга.

По чотах провадиться робота юнгуртків чи гуртків вивчення ленінізму та проробки постанов XIV з'їзду ВКП.

Під чардаком струнний оркестр, слухняний па-
лички дідуся - керівника, вивчає нові речі.

На горішнім чардаку хлопці бавляться в „козла“
чи роблять вправи на турніках (пришрубованих до
чардаку), стійках, кільцях.

Зрідка відбуваються загальні збори членів та
кандидатів ВКП й ВЛКСМ.

Чудно іноді буває: глянеш випадково, підчас
гарячих суперечок, через ілюмінатора на безмежну
просторінь океанську, відчуваєш ледве помітне
гойдання корабля й замислишся про незвичайне
місце наших зборів — про маленьку краплинку
великого цілого.

Та й справді дивно: тут, у кубрику чи на чар-
даку затверджуються члени й кандидати до ВКП
чи ВЛКСМ, обговорюються найрізноманітніші пи-
тання з партійного та комсомольського побуту,
наче-б то ми не на океані, а десь на заводі Чер-
воно-Прісненського району.

Іноді похмурі скелі норвезьких берегів на-
певне були збентежені й здивовані незвичайними
на Антлантійському й Льодовому океані звуками
„Інтернаціоналу“ та „Молодої Гвардії“.

Це все добре.

Та не все так плавко й точно йде за розписом,
як то здається з першого погляду.

Звичайно розпис порушується вахтою, тоб-то
тією частиною команди, що стає на вахту.

Візьмімо хоч би й слухачів військово-морських
учбових установ: крім звичайних вахт, у них на

добу існують іще „вугляні“ вахти (в кочегарці чи в машині) і штурманські вахти (на місточку). Всі ці вахти незалежні ні від дня, ні від ночі.

Підчас муштрової вахти ти зайнятий різними обов'язками на горішнім чардаку.

Тут тобі й вахта на бакові чи на юті, стояння біля парового чи електричного штурвала в ходовій рубці, чергування весляра біля рятувальної шлюпки (човна) й т. и.

На „вугляній“ вахті ти виконуєш обов'язки кочегара чи його помічника: підкидаєш у піч вугілля, „люто“ його шуруєш, щоб пара не „впала“, стежиш за водомірною руркою, розгортаєш ями з вугіллям і т. и.

„Штурманська“ вахта фізично найлекша, та зате іншого разу доводиться простояти 4 години на відкритому місточкові, вдень чи вночі, і під сильним вітром, і під холодним дощем.

На цій вахті ти вчишся визначати місцевість, де в цей момент перебуває судно, по різних маяках, стежиш за відрахунками лага чи компаса й т. и.

Помимо цих вахт, що ламають офіційний хід життя судна для частини команди, що стоїть на вахті, день ламає ще так звана авральна (загальна) праця та „фальшиві“ тривоги вже для цілої команди судна.

Спускання чи підіймання парових та веслових суден, спуск чи знімання з котвиці — все це вимагає участі цілої команди, незалежно від того, буде

це вдень чи вночі. Потім, щоб привчити моряків швидко й спритно виконувати наказів в умовах морського бою, бувають „фальшиві“ тривоги.

Всіх тривог на судні три: бойова, пожежна та водяна.

Дуже часто вночі за відповідним гаслом команда схоплюється, напівгола стрімголов летить займати свої місця за розписом.

Кожен моряк на судні має точно визначене місце підчас роботи чи підчас тривоги (військового часу, підчас бою).

Тепер, ознайомившись із життям на судні, мені хочеться сказати тим із хлопців, кого вабить і кличе до себе море, що складна й важка морська служба не пригноблює того, хто любить море й кому дороге відродження нашої Червоної військової флоти.

Море іноді обдаровує нас такими прекрасними хвилинами, що їх рідко коли бачив той, хто живе виключно на суходолі.

— Отже, до Червоної флоти, товариші!..

Важко й хороше у флоті!

НА КРЕЙСЕРІ

Лопата за лопатою —
Наповнено мішки, —
П'ять пудиків з додаточком,
Не дуже то й важкі...

Ми сипим, сипим, сипимо
У ями чорнослив, —
У темпі цім напруженім
Не чути зайвих слів...

Лиш музика на мосту
Нарізує „матльот“ —,
Сьогодні весь замурзаний
Залізний Чорно-флот...

І разом з кочегарами
Працює комісар, —
З старими адміралами
Безвусая комса...

Дебелі спини мокрі в всіх,
І чола піт зросив,
Тече у трюми з рокомом
Блискучий чорнослив...

Лопата за лопатою —
Наповнено мішки, —
П'ять пудиків з додаточком,
Не дуже то й важкі...

За тихим плесом рейдовим
За валом лине вал...
Кипить ввесь день на крейсері
Аврал.

Моря — це легені держави. Без їх вона задихається.

М І Н А

Море гуло й пінявими хвилями било в борти тральника № 17. Небо змарніло, насунулись вогкі хмари, море зсутеніло і стало синьо-сірою шаллю, що лежить на воді, де коливаються складки. Ця велика шаль надувається громадами, вода хоче продірявити знизу її нервучкий оксамит, а небо само спускає свої прозорі руки, щоб натягти її на сіру сорочку із хмар.

— Ой, море, море! Коли-б ти знав, яке воно таємне й небезпечне! — сказав штурвальний Тиміш Адріянові Врублевському.

Обоє зирнули в море.

— Я подивлюсь на трал, — відповів Врублевський і пішов на ют. Стрічки матроски, наче в'юнкі ластівки, майнули на вітрі — і він зник за капітанською рубкою.

Тиміш повернувся ліворуч — два інші тральники йшли трохи позаду і тралили свою лінію.

Тиміш, огрядний моряк, не зводив очей з обрію. За довгу службу в Червоній Флоті його звали „матрасом“, але ніщо — ні обличчя з сірою присічкою очей, ні круглі гладкі груди не робили його схожим на матрас. Він струнко стояв у штурвала, наче дитину вчив судно ходити по топких горах і дивився у вищирені зуби великого моря. Вода,

як прозора гума, витягалася вгору, крутилася по боках, вирувала за кормою і потім, розлютована, гналася за тральником.

Гостроносий корабель продирався вперед і войовниче шугав по морю, зупиняючись на стиках незримих ліній. А там, де він ставав, лишалася купка мін, захованих під синій плащ моря.

— „Стійте, міні, тихенько, бо ворог посуне близенько!“ — згадав Тиміш вірш із стінгазети і безтуманними очима зирнув управо.

— Машина, четверть ходи! — крикнув командир, одірвавшись од мапи берегів.

З рупору покотилося бринке слово з наказом — працювати сліпими руками і верховодити безокою машиною.

Тиміш ловив везерунок хвилі; йому здавалося, що зубасте страхіття хоче підпиляти борти корабля. У безодні рухались задимлені руки і, поринаючи в покривалі моря, витягали відти синю голоблю та нещадно били в боки корабля. Вдаривши, зникали в нетрях морських, перемахувались перед носом, перекидалися кілька разів і потім з мурмотінням заносили гнучку дрючину над бідним судном.

— Тов. командире, „качка“ посилилась. Що робити? — запитав Врублевський, повернувшись із корми.

Командир позирнув на вахтенного і відчув застиглий спокій, непорушну увагу того.

— Наготовте зенітку, підемо розстрілювать старі німецькі міні під Евпаторію. Є радіограма.

— Єсть, тов. командире! — І юнак, хитаючись наче качка, почвалав на бак корабля до 47-міліметрової гарматки.

Тиміш засміявся. Палуба стрибала під ногами моряка, і він кидався то праворуч, то ліворуч.

— Тимоше, рятуй! — нарешті вигукнув старий комсомолец, коли хвиля високо підкинула тральника. Хвиля облила його водою, і Врублевський посковзнувся на вогких дошках.

— Не сачкуй! Сачка море не любить! А то швидко віддасть свої якорі, — відгукнувся стерничий, натякаючи на ригання.

— Я не сачкую, але контрреволюція перевертає мій страдницький шлунок. — І Врублевський устав, але невгамовна „качка“ знову звалила його.

Минуло кілька хвилин. Трал був зібраний. Тральник повернув на схід і прискорив рух.

— Привчайся, комсомольче, — гукнув Тиміш, коли побачив, що zenітку вже наведено, і що Врублевський сидить, учепившись за якорний цвях, і тисне свій живіт правою рукою.

— Гармата готова? — запитав командир.

— Єсть! Гармата готова.

Врублевський схопився з місця і фронт перед zenіткою. Він стояв у ?
робі, облитий ущент і все спокіє

— Це людина із смоли! — командир. — Лий воду, розт
він вийде цілий, н
чорний!

... Над водою вмиль похолодало. Море зашумувало і стало справді загортатися у свою безкраю ковдру, а небо, шукаючи тепла вітровими руками, кинулось униз. Там лежала синя одежа, небо вхопило її за два краї, сіпнуло вгору. Тоді вали вип'ялися з піною, шугнули під небо, але зажерливе море встигло ляснути сірою долонею у захмарене чоло. Від удару чоло небесне відсахнулось у височінь і жалібно безсило заплакало. Море вдарило вдруге — і небесна сорочка розпоролася, розірвалася на шматки; довгі нитки одна за одною звисли на землю, і пішов тропічний дощ.

Море вдарило втретє — вітрові руки відірвались від блакитного тіла і, плугаючись одна з одною, полинули над морем.

Вітри безвладні кинулись у розтіч, а люте море розпочало свій безмірний бешкет.

— Полундра! — ревнув рупор з капітанської рубки.

— Полундра! — відгукнулось у моряцьких серцях.

Врублевський одяг гумового плаща і схилювся над дулом 47-міліметрової.

— Це твій перший шторм, — обізвався Тиміш.

— Це не шторм, а штормяга. — І комсомолец задивився на водяний вогкий дим, що вставав перед бугшпритом корабля, коли хвиля біла в борт...

Тиміш стояв на варті. Коли водяна гора надбігала зліва, повертав штурвал, і тральник, стогнучи, видирався на неї. Два інші тральники лишилися позаду й пішли кильватером. Як три за-

про нього
кінця у
посампер
і

лізні гусакиз негнучкими шиями, продиралися вони один за одним. Пінястий туман кублився в щоглах, у вантах і неохоче розлучався з ними, коли з просторів налітав вітер.

Море бешкетувало. Як п'яниця, валялося в хвилях і витрачало своє дике зухвальство в атаках на кораблі. У п'яниці — кишені розкриті, і все випадає з них; і так само у моря з глибин невідомих, як з кишені синьої шали, випала страшна міна. Вона зірвалася з іржавого якоря і понеслась, шукаючи долі. Довго-довго стояла вона, обридло їй нерухомо стирчати під водою. І шторм розбудив її. Міна стала вільна, хвилі побраталися з нею і бавлячись понесли на своїх плечах.

— Ех, коли б сьогодні пристреляти гармату, — майнуло в голові Адріана. Чорний, він прилип до темного дула і чорними очима пронизував море й бурю. Тиміш змоторошнів...

Перед кораблем вириннуло щось таємне й невідоме.

— На сто футів спереду дельфін! — Зацікавлений Врублевський встав.

Дельфін то потопав, то знову вистрибував на гребінь хвилі і наче помахував своїм хвостом. Чорний вилизаний і блискучий, він наближався до корабля.

— Дельфін, — загули голоси, і кілька юнофлотців вийшли на капітанський місток.

— Ач, як кувирком пішов! Стрільнуть би, га?

— Що йому шторм!

Командир навів Цейса на дельфіна. Замість хвостових плавників перед очима встали чотири рогаті капсулі, розсунені в боки. Це була міна.

Командир побілів, і бінокль затремтів у руках — страшна німецька міна — вагою 62 пуди — з динамітом надзвичайної сили пливла до них. Чотири рожки виростали з моря, міна надпливала ближче.

— Дельфін — сорок футів спереду! — крикнув Врублевський.

— Штурвал 30°, ліво на борт!

Мовчазний командир стрибнув до Тимоша, шепнув на ухо страшну новину і разом з ним повернув штурвал, скільки було сили. Тральник захитався під натиском води, він колихнувся і наче радився з собою, чи слухатись стерна, чи ні. Але стерно своїм залізним копитом угрузло в глибину і, впершись, повернуло судно ліворуч.

— Машина, — задню ходу!

— Дельфін — двадцять п'ять футів, трохи праворуч! — подав нову звістку молодий артилерист.

Тиміш надувся, як пухир, і всіма м'язами вперся в колесо. Брови завалились на очі, як жовта глина з кручі. Руки вп'ялися в штурвал.

— Вісімнадцять футів...

В цей мент міна вийшла з піни — і капсулі повстали, як примари, як нагострені оливці, що впишуть у корабельний щоденник чотири знаки смерти.

Командир зблід і наліг на Тимошеві руки. Штурвальний трос натягся струною. Стерно зарилося в безодню, море зачлюпало в борти, і тральник ліг у дрейф. Вали з розпущеними білими косами метнулися на чардак.

Судно по інерції бігло вперед.

— Полундра!

— Біда! Міна!.. крикнув Врублевський, і покрик розплився у галасі бурі.

Командир і Тиміш, не пускаючи очей з чорної юли, що кружляла на поверсі води, докрутили штурвал. Трос не витримав і розірвався...

Серця обох захололи. Штурвал став нікчемним для лівих поворотів, а погроза виростала й насувалася на корабель.

— Стріляй у мі!.. — гаркнув Тиміш комсомольцеві.

Але Врублевський сам навів гармату, і, коли міна вириннула з води й загойдалась, щоб уже вдарити в судно, він потяг за мотуз. Гармата бахнула і вогненною стрічкою обсікла воду. Але міна, наче жива, зникла в безодні і три секунди бовталася там.

— Команда, наверх!

Задзвенькав корабельний дзвін, а машина дико й гулко заревла.

Командир проковтнув липку слину, що збіглась у роті, і подав останні накази. Раніш він не знав ляку, він пережив чимало бур і штормів, не рятував своїх моряків од напасти. Навіть тоді, коли міна добігала до самого корабля, він не

зазнавав остраху, покладаючись на свою витримку та американський спокій. Але тривога заволоділа серцем не через море та його розгул і загравання з міною, а тому, що Врублевський гадав розстріляти міну перед самим носом судна.

„Він потопить нас з нею“.

— Зенітка, назад!

За шаленим вітром Врублевський не дочув. Він чекав, щоб міна підійшла до корабля, і на віддаленні дванадцяти футів мав зірвати її. Тральник по інерції посував уперед, за кормою творилося надзвичайне — гвинт загібав своїми мідяними долонями назад і дерся у вали, інерція пересилила.

Гудок полюсував простір своїм передсмертним криком.

— Радіо! Тривогу! — Назад! — кричав командир, сподіваючися ще сповістити задніх тральників про небезпеку. Слідкуючи за Врублевським, надзвичайно витримано спостерігав він усіх. І тоді, коли Адріян навів хобот гармати на міну, командир вихопив револьвер і вистрелив у Врублевського.

— Штурвал — 45° право на борт! — вигукнув він і знову з Тимошем наляг на колесо. Права половина штуртросу була ціла. Тиміш злякано подивився на Врублевського, що спершу відхитнувся, а потім став відповзати від гармати. Він вчепився за борт шлюпки, намагаючись спустити її у море. Шлюпка вмазалась у кров. Тиміш угадав замір командира...

— Міна шість футів... вправо.

Перед носом, захльобуючись у ліні, кокетувала чорна сусідка корабля. Тральник слушно повернувся управо. Сам корабель нарочито йшов на міну й підставляв правий борт під удар. Хвилі ж безугавно кидали судно у всі боки й терзали живий метал своїм нахабством. Судно нило і стогнало.

— Гу-гу-гу-гу, — гоу-гоу, — завивав гудок.

— Вона перед нами!

Дійсно, сусідка корабля і смерти простягала їм обом свої чотирі руки-капсулі, щоб поєднати їх у заграшний вибух динаміту. Тральник ішов на смерть. Міна вибігла на гребінь хвилі, бризнула в бушпріт білою пилюкою і потім швиденько кинулась на...

— Командире, я вас проклинаю...

Врублевський доліз до леєра, показав нам праву руку, звідки струмчила червона сила, і нахилився над бортом.

— Я не розстріляв її через вас... я хочу ближче...

Він не закінчив, хвиля налетіла з носу — судно рівно розітнуло її, і тральник задрався носом угору; Врублевський розтягся на чардаку і вилаявся на адресу командира.

— Держись, браток, — відгукнувся Тиміш, боячись, що хвиля злиже його своїм язиком і занесе кудись.

... Тоді міна стукнулася у корабель.

... Остання картина занотувалась яскравим образом у мозкові Тимоша. Врублевський без кепки... стояв над бортом і... понуро дивився в вогке про-

валля... з хиткою гулькою на воді. Піна лебединим крилом... махнула перед носом — небо... безнебне злилося з морем.

З люка висунулася страшна голова. Застигло-розпатлані пучки повисли в солонім тумані — знизу бігли люди...

...Прощай, мій світе! Чорна медуза кличе нас у підводні яри!

Тиміш чекав на вибух, і кожна мить здавалася довгою, як рейка залізниці.

О, віки — погані ваші паротяги, коли не чути гомону секунд!

— Прощай, Адріане, — надзвичайно спокійно й рівно крикнув Тиміш і вхопив руку командира, щоб стиснути її...

...І дивно.

Міна стукнулася раз, але обережно — залізо легенько застогнало — гострий ніс корабля чемно торкнувся її — хвиля відтягла міну до себе. Удар був косий — і кокетка смерти закружилася.

Хвиля знову підхопила її, але судно подалося назад, — гвинт переміг інерцію, і удар знову припав косо.

— Командире, ще праворуч, — долетіло від борту.

То Врублевський, зрадівши з удачі, з математичного розрахунку капітана, подав свій голос.

Міна ще вагалась — вона гойдалася і не відходила від правого борту. Адже, коли її позовний кавалер злякався і почав тікати, — вона вирішала помститись...

— Праворуч! — ревів Адріян.

Тиміш уже сам повернув штурвала до одказу, і корабель задньою ходою подався вліво.

— Браво! Ще, ще!

Це вже було зайве. Вітер одніс міну на траверс, і на віддаленні шостидесяти футів Врублевський посадив у її блискучий лоб стрічку перлових зерен. Спершу зелена вода вкрила її, як плахтою — кокетка злякалася шрапнелних куль. І всі перлини впали на лоб блискучої міни — і з вибуху виросла широка золотава діядема.

Стовп полум'я, як загравний димар, досяг неба і гримучими іскрами упав у море. Міна вибухнула.

— Ого, на зуб! Ну, й гекнула, — промовили ті, що вилізли з кубрика. Всі зраділи. Але було рано.

— Держись! — заревів Врублевський і перший ухопився за вант.

Від вибуху високою горою линула вода. Тральник злетів під саме небо і потім шубовснув у якусь безмежну низину.

— А-а-хх!

Люди сторчака попадали додолу. Тиміш упав на командира, а командир від подвійного вдару перекотився через місток і, комічно розмахуючи руками, упав на чардак.

Тут його підхопив Врублевський.

Командир підвівся й застогнав.

— Що з вами? — злякався комсомолец.

— Здається... руку звихнув.

Але покою командирові не було.

Швидким, як блискавка, зором він оглянув таке-лаж — і, побачивши, що хвиля порушила шлюпку, знову скочив на свій місток.

— По місцях!

Вода масами, струмками заливала чардак.

Буруни від вибуху ставали менші, і сам шторм суворо налітав на тральника.

— Товаришу командире, як ваша рука?— звернувся знизу Адріян.

— А ви тепер не кленете мене?

— Я невитриманий, товаришу командире! Я не мав права стріляти в міну так зблизька.

Командир, радий і схвильований, просунув свою хвору руку вниз і стиснув ліву долоню Адріяна.

— А що з вашою?

— Щемить, куля пробила долоню і знищила мотузку на зенітці...

Врублевський світлими, мов вимитими очима, глянув у саме дно капітанових очей.

Там він знайшов довір'я й товариську ласку.

Лице командирове усміхалося, і на щоках виросли дуги.

З козирка форменої кепі капала солоня вода. Врублевський відповів усмішкою.

— Ну, тепер міни нема, — промовив хутко командир і махнув рукою. Всі троє поглянули на хвилі.

Там було пусто.

Похолодале море тремтіло, як у лихоманці, нервово обгорталося в широкі хвилі, ховалося від холоду в товсту ковдру.

Небо зреклося від боротьби і, щоб зігрітись, викликало з-за хмар тепле сонечко.

Шторм затихав—і зрідка зривав пінку з бурунів. Сонце радо привітало і небо і море.

Його проміння сягнуло в глибину, наче шукало там чорну гостю, що так і не вбачила сонця.

Тиміш іще раз оглянув місце вибуху.

Там не було навіть і піни, — тільки світозливи сонця й темряви.

...А на судні всі конали над авральними роботами.

...Так міна й не побачила сонця.

Червона флота—єдина в світі флота, що захищає інтереси робітників та селян.

ЩО РОБИТИ ПО ШЕФСТВУ НАД ЧЕР- ВОНОЮ ФЛОТОЮ

*Під прапором Жовтня
народилася Червона флота.
Під знаком Комсомолувона
міцніє для майбутніх боїв.*

Кожний комсомольський осередок мусить подумати про шефство. Український Комсомол зараз начислює у своїх лавах майже 400.000 членів. Коли приєднати сюди робітничу та селянську позапартійну молодь, що симпатизує Комсомолу, вийде, що Чорноморська Червона флота має мільйонного шефа. Це покладає на Комсомол Леніна великий обов'язок. Треба:

1) Потурбуватися за систематичне листування з Червонофлотцями—адреси комсофлотських комісій звязку можна одержати в Окружних Комітетах ЛКСМУ.

2) Завжди брати участь у кампаніях допомоги флоті, збираючи добротні внески, подарунки й т. ин.

3) Посилаючи морякові подарунок (кишенькову хусточку, кружку, ніжик, мило, зубочистку або книгу), робити напис: „від комсомола“, або „відось такого осередку“. Краще посилати комсофлотцям речі щоденного вжитку (голки, нитки, гудзики, конверти, папір, марки для листів і т. и.). Не треба боятися малих подарунків—вони зроблять великий вплив.

4) Для провадження роботи у шефстві треба навантажити окремого товариша, який би невпинно слідкував за виконанням шефських обов'язків.

5) Почавши роботу (листування, то-що), не лишати її, а показати своїм комсомлотцям, що про них не забувають, що вони й досі в комсомольському оточенні.

6) І, в-останнє, готувати зміну морякам—витриманими, здоровими тілом, загартованими у комсомолі товаришами, які у майбутньому будуть тримати вахту, охороняючи узбережжя Чорного моря й великих річок—Дніпра та Дністра від несподіваних нападів білих ворогів.

ЯК ОРГАНІЗУВАТИ ВІЙСЬКОВИЙ КУТОК ЧЕРВОНОЇ ФЛОТИ

Аби звернути увагу численних мас селянської молоді на життя Червоної флоти, секція молоді при сельбуді повинна допомогти Раді сельбуду організувати військово-червонофлотські гуртки.

Коли в сельбуді вже є військовий гурток, то слід у ньому виділити місце для питань флоти, коли ж нема, то влаштувати цілий гурток. Робити це так:

1) Визначивши певне місце, повісити на стінах фотографії з життя комсофлотців (малюнки кораблів — міноносців, крейсерів, лінійних кораблів; знімки з побуту военморів). Коли знайдуться охочі, зробити з легкого матеріалу (картон, фанера) модла військових кораблів. Модла можна демонструвати підчас роботи в гурточку.

В наслідок листування з моряками, ви одержите від флотців фотографії їхніх екіпажів, їхнього командира; ви можете обмінятися стінгазетами.

Через їхній звязок ви можете здобути всі експонати Червоної флоти.

2) Придбати морської літератури (через раду сельбуду). Прикладом: Ігнат — „Революционное движение во флоте“; Тамарін — п'єса „Лейтенант Шмидт“; „Восстание Черноморского флота“ та „Линейный корабль „Марат“, — збірник; „Красный флот“ — збірник і т. и.

З белетристики — повісті та оповідання Новікова Прибоя („Подводники“), М. Колосова „Крен“, поеми — Івана Шевченка, художньо написані спомини про похід комсофлотців за кордон — І. Міротін — „Комсофлотцы за границей“ (мандрівка крейсерів „Аврора“ та „Комсомолец“ до Норвегії); І. Марков „Похід міноносців „Петровський“ та „Незаможний“ до Італії“.

3) Організувавши бібліотечку, треба постійно — періодично проводити колективні читання морської літератури в присутності позапартійної молоді.

4) У великих книгозбірнях відвести одну полицю для морської літератури — догляд можна дооручити бібліотекареві.

5) В гурточках Червоної флоти слід вести розмову про значіння й життя флоти, давати різні довідки селянам і молоді про умови служби у флоті й т. и.

6) Іноді силами членів гуртка або осередку в цілому з участю широких мас молоді — ставити платні вистави. Прибуток передавати шефуповноваженому й відсилати комсофлотцям (див. попередню статтю).

7) На відкритті гурточка та в його роботі — менш урочистости та непотрібного патосу, як-найбільше товариського ладу та справжнього звязку з воєнморами.

ДАЙТЕ ЖИВУ „БУМАЖИНУ“!

Вже п'ять років, як комсомол шефствує над Червоною флотою. Чимало він зробив для флоти. Та нема ще в Комсомолі вірного розуміння роботи у своєму шефстві, її потреб та завдань.

Хай кожний, що читає ці рядки, уявить собі приблизно такий-о шлях: праця на заводі чи в селі, довкола свої обличчя й оточення, вдень заклопотаний роботою, а ввечері—клуб, розвага.

Життя кожного комсомольця й молодого хлопця міцно звязане з масою та з життям трудящого колективу. І, раптом, усе це рветься. Із знайомих місцевостей заводу й оточення потрапляєш на цілком недошкульну флоту, де відразу позбавляєшся багатьох попередніх умов життя. Військове життя, оточення, дисципліна, відірваність від берега й суспільства. Зв'язок із суспільством тільки через папір.

Папір—це чи не єдина ланка, що зв'язує червонофлотця із суспільством та його життям. Звідціль бажання бачити цей папір, можливо, живішим, зрозумілим, простим, своїм. Потрібен живий і зрозумілий папірець, жива „бумажина“.

Та хто ж, як не свій брат-комсомолец, зможе оживити папірець. Треба посилати такі листи, щоб

моряк-червонофлотець, прочитавши їх, почував себе не відрізаною скибкою суспільства, а неодмінним його членом, що ввесь час є в курсі життя.

Чи багато знають, з якою жадобою днів прибуття „Водолея“ (корабель, що розвозить пошту) вдивляються очі военморів, що три дні не бачили газет та листів, у сіру чи залиту сонцем далечинь обрію.

Хто не чув нетерплячих балачок та прокльонів і в стерно, і в ніс, і в місточок, і в машини бідолашних „водолеїв“.

Хто не бачив, як штурмують та атакують листонош та чотові канцелярії після того, як приходить пошта, — той хай усе це уявить і зрозуміє, навіщо потрібний хороший зв'язок між флотою та цивільним комсомолом.

Та це ще не все. Є ще дещо не менш важливе. Багато тепер говорять, що флота — плоть від плоті, кров від крові Комсомолу. Це твердження утворює, чи, вірніш, повинно утворювати цікавість до свого витвору серед комсомольців, що вигодували й випоїли червону флоту своїми силами.

Цього ще немає. Флота не досить відома й популярна серед Комсомолу. Життя її, побут і навчання в дуже незначній мірі відомі комсомольцям.

А як хоче червонофлотець, щоб його районова організація, осередок знали про флоту, про життя її та навчання!

Червонофлотець витрачає майже 50 відсотків свого утримання на червонофлотську газету і по-

силає її комсомольській організації. Раз-у-раз він робить так: сам перечитає її, а потім надсилає, оплачуючи бандероллю. Листування, глибоке листування в широкому масштабі з змістом, ознайомлення з флотою через газету та журнал, широка популяризація шефської роботи й питань будівництва робітничо-селянської Червоної флоти — оце головне, на що й треба зараз звернути увагу.

ЛИСТ ВІД ШЕФА

(Уривок)

Отримав Микола Чудук листа від своєї рідної організації. Зрадів, підскачів майже не до самої стелі й побіг до кубрика почитати на самоті, а може потім і похвалитися перед своїми моряками.

„Пофасоніть“, — як думав він.

Лист був здоровий — товстий; здавалося, той, хто писав, чимало попрів над папером. Конверт було добре заліплено й підписано:

„від осередку ЛКСМУ — Н-ського заводу механічного цеху“.

Микола ще більше зрадів. Ніколи ніхто не писав йому таких товстезних... Ото, — так навалило. Буде що читати. А як приємно читати великі листи, та ще здалека, отут на крейсері.

— Згадали хлопці, вхопило б їх за саме пузо, — скрикнув він і розірвав конверт. Замаслена роба — робочий костюм лишився не скинутий.

Папір тремтів у руках...

„Дорогий наш славний комсофлотець Миколо, — писали йому товариші.

„Ти стоїш зі зброєю на сторожі наших інтересів. Ти виконуєш почесний обов'язок комсомольця — і десь по морях шугаєш на крейсері. Ми тебе не забули. Ти думаєш, ми тебе можемо забути? Ні, раз ми стоїмо біля

варстатів, а ти біля якогось штурвала (ми це слово не цілком розуміємо), — то наша трудяща країна може бути спокійна. Наш осередок і молоді робітники, а також наше підшефне село, про яке ти знаєш, — вітають тебе і...

— Тю-тю, — і на чоло Миколи лягли зморшки. Диви, куди їх понесло. Рожева водиця... — і він, розраджений, відхилився від листа. Йому стало неприємно, що вже втретє замість листів надсилають...

— Якісь лекції з політграмоти. Це — „буза“; справді, я не дивак, щоб читати мертві „послання“, — і Чудук з-по-за листа поглянув на компанію военморів, що безупинно реготалася над якоюсь фотографією і листом. Кость Вітровий зачитував уголос звістки з тютюнової фабрики.

— Дивак, дивак! Ходи-но сюди, — покликав він. Микола з тугою перегорнув недочитаний папір і, почувши нюхом, що він „надто політичний“, подався до Вітрового.

— Ха-ха-ха, — реготалися хлопці.

...і бажаємо ми вам, дорогі червонофлотці, не шкодувати своїх носів і курити наш тютюн. Коли кому чхнеться, хай той згадає нас, хто поперхнеться — хай не клене нашу молодь, яка послала вам цей невеличкий подарунок.

Ми, дівчата — комсомолки й позапартійні робітниці тютюнової фабрики — хочемо, щоб ви надіслали нам фотографію крейсера (коли це не порушить військової таємниці) і колективний знімок вашого екіпажу. Це нам треба. Дехто, жартуючи, каже, що нема найкращих хлопців за моряків, нема ліпших наречених для робітниць, як...

Гурток воєнморів виростав що-менту. Всі зацікавлено слухали Вітрового і інколи поглядали на скриньку — посилку з папіросами для моряків.

— Ого, — ліпших наречених? Ха-ах...

Вітровий читав далі. Робітниці змалювали свій щоденний побут, написали про зарплату, про успіхи та деякі нестачі у виробництві.

— Здорово, дівчата вміють кидати якір!

— Аж у саме серце моряка.

...У військовому оточенні знову згадались старі місця, любі товариші...

...і тому не лайте нас! Хай вам добре куриться, ні за ким не журиться! Будьте, комсомолята, завжди, як орлята.

Линьте у море!

Хай живе Червона флота! — закінчив читання Вітровий і показав низку підписів на листі.

— Браво, дівчатка! — вигукнув молодий механік.

Вітровий звернувся до Миколи й попросив зачитати послання з механічного цеху. Але він заперестував і сказав товаришам, що й на цей раз хлопці підкачали.

Там у шефкомісії сидить якийсь політосвітник — і все пише не листи, а просто обіжники Комінтерну. Не навчились вони писати листи.

Натовп хлопців у кубрику так і загомонів. Всі чекали на голову комісії звязку, щоб швидше, поки є вільний час, розподілити подарунки.

Микола десь сам у закутку дочитав цього нудного листа й заховав у кишеню. Тимчасом прийшов голова комісії звязку.

— Подарунки!.. подарунки!.. — кричали усі.

Голова суворо обвів юнаків і попрохав сокирку. Через хвилину з ящика сипнули коробки цигарок, якісь таємні пакунки, у яких з'явилися голки, нитки, блокноти, — навіть цукерки...

— Щиро... гукнули всі і стали в чергу.

Микола, звільнившись од нічної вахти, ранком, коли всі спали, писав „сердитого листа“ своїм друзям.

„...І не соромно вам на 10-й рік революції агітувати так шаблонно? Невже ви розучилися писати живі листи? У той час, робітниця з Н-тютюнової надсилають нам... ви тільки виголошуєте — „хай живе... та хай живуть“...

Перестаньте вдавати собою маленьких Бухаріних, а вишліть краще фотографії з виробництва, коли не подарунки, і пишіть просто, щиро, як брати до братів...

...І тому сам перший надсилаю знімок нашої команди“...

Підписавшись „ваш невгамовний комсофлотець“, Микола здав поштацьйонові листа і певний того, що товариші відгукнуться, пішов відпочивати.

А внизу шумувало море і сходило сонце...

МАРШ ЕСМІНЦІВ

(На мотив „Гей — нумо, хлопці, ви, комсомольці“)

Гей, нумо, хлопці-червонофлотці,
Треба в похід нам збираться,
Підуть „Петровський“ та „Незаможний“
В Костянтинопіль, в Неаполь...

В купі два брати, буйні, як птиці,
Пройдуть Босфор, Дарданели —
Будуть пани закордоннії злитися,
Лаятись будуть скажено...

Люди трудящі будуть вітати
Прапор вогненно-червоний,
Нас не зупинять ні мури, ні ґрати,
Ні ланцюги, ні кордони...

Гей, нумо, хлопці-червонофлотці,
Будьмо всякчас наготові.
Біля гармат і в кочегарці
Пильно ти вахту виконуй.

Всі ми, як порив, всі ми, як буря,
Всі не боїмся роботи,
Кожну хвилину все віддаємо
Ми на відродження флоти...

Хай же на щоглах, на гафель-реях
Вимпели в'ються червоні, —
Нас не зупинять ні шторми, ні бурі,
Ні буржуазні кордони.

Гей, нумо, хлопці-червонофлотці,
Пісню веселу співаймо, —
Вперше ідемо в гості до турка,
Вперше в далеку Італію.

Севастопіль

ПОДОРОЖ МІНОНОСЦІВ „ПЕТРОВСЬКОГО“ ТА „НЕЗАМОЖНОГО“ ДО ІТАЛІЇ

(Уривки із щоденника комсофлотця)

Ми лишили чарівний Босфор далеко позаду себе. На другу добу вперше з неосяжних просторів моря та мги далекою іскоркою метнувся вогонь маяка.

— Італія! Довго й жадібно дивилися ми на м'який промінь світла, що надією та вірою сповнив наші серця. В чуйно настороженій тиші ми впливли у Месінську затоку. Потемнілий обрій загасив останні зірки й насунув на нас вогні хмари...

Ранок Італії ще вкривався прозоро-синім туманом, коли ми підійшли до Неаполю. Море й небо розпливлися, зникли у його молочнім просторі. Зліва на носу загубився острів Капрі з мурашкою-маяком на вершку скелі. А праворуч темносизим мереживом розгорнувся Сорренто. Задимив масивний контур Везувія — і, наче тіні, впливли над затокою заводські димарі й стрілка хвильолому. Маленький і в'юнкий міноносець вийшов назустріч, обійшов корму й посунув спереду, показуючи дорогу.

Ось і „Порто-Мілітаре“ (військовий порт) з цілою хмарою міноносців та крейсерів, серед яких

понуро здіймалися вгору гіганти-дредновти. По бортах застигли шерехи команд. Під грім привітальної канонади вриваємося в саму гущу суден, підпливаємо до стіни і...

— Чорт бери, що там діється...

На військовому молу загін з настовбурченими павичами. Трикутні Бонапартовські брилі з величезними кокардами, мундири в орденах, червоні лампаси й білі рукавички. Це королівська жандармерія — „Карабінеро“, що її вислали охороняти від нас... Тю... від нас охороняти?..

Настирливі „каміченеро“ вештаються на човнах біля самого борту, не підпускаючи нікого ні на крок. На них брилі ковбоїв, чорні сорочки з чорними краватками, штани бриджі, гетри і фашистські національні значки. Парабелюми відкрито висять на поясах.

Тут же портова охорона, армія шпиків і... ні одної приватної особи. Лише далеченько за огорожею порту кінна поліція навідає на великий натовп, що рветься до пристани. В серце наче ножем різонуло, і мурашки сипнули по спині... В той час, як вся ця зграя, роззявивши рота, дивилась на більшовицькі кораблі, на горі, з чорного вікна на руїнах церкви Сан-Жюста завихляла червона хустка і зникла.

Пришвартовалися*). Скинуто східці на Італійську землю. Серед сотні трикольорових прапорів з королівськими коронами, сонячно-зраділо заполоскалась пара червоних і революційних...

*) Припливли, пристали.

Перший день ми у полоні. Стережуть. На берег не пускають. Перелякані червоною пошестю. — У, прокляті фаші! Нам моторошно від охорони та зграї озброєних кораблів під королівським прапором.

— А, плювать на них! Тащи, братва, грамофон на ют!

Винесли ми з Ленкутка свого приятеля й урочисто поставили на кормовому мостіку. Широка криклива труба вишкірилася в пики карабінерів.

— Крути, Гаврило! — Зашипіла пластинка.

— Встань, хлопці!

І над фашистською країною, западаючи у пролетарські серця й вузькі лоби слуг королівства, по-бойовому вирвалися на шумні вулиці й до руїн церкви — звуки Інтернаціоналу.

Слідкуємо, що вийде. Кілька „маринеро“ (моряків) зупинились. Руки по швах. Відкілясь з'явилися салдати — альпійські стрільці. Виріс натовп. Охорона, розгубившись, заметушилася, загула джмелями й почала розганяти людей. І знову над потемнілою аркою Сан-Жюста у сутіні замиготіла червона хусточка.

— Ленін! — вигукнув хтось із містка, і у відповідь тихим неясним відгуком повторило.

— Віва Ленін, — прошептав маринеро.

— Заспіваємо, хлопці, „Ми ковалі“. А потім „Ми ленінська гвардія“.

— „Вниз по матушке по Во-о-олге“ — і надзвичайно сердечно виводилась рідна нотка „по

ш-и-рокому раздолью"... Широко, по-руськи залунала пісня далекої Росії.

— Эх, гуляй, Ванька! Даєшь Дерибасовскую!

І пішли, і пішли... Весело вистукують закаблуки, цокотить по нервах „сім сорок“. Розгорнулася широка натура.

— Дай дорогу, або змусимо.

— І-і ех, ех ха-ха...

А над рейдом розгорнулася темна ніч. Місто в далечині засвітилося вогнями. Промінясте око старого-старого маяка уважно й стежно закрутилося по обрїях. Чарівним казковим сузір'ям лягла під небосхилом гірлянда вогнів. Це під'ємний електричний шлях на Везувій.

Ранком свищик вахтенного змусив усіх підвестися.

— А ну, збирайтесь на екскурсію.

Вишикувалися кольоровою шерогою.

— Направо, кругом марш! — Стрункою колоною повз безліч зацікавлених поглядів — до вагонів трамваю. Силою продираємося через натовп, який енергійно й урочисто вітає нас.

— Здраста, рус! — сміючись кричить італієць.

— Бон-джорно! — відповідаємо ми по-італійськи.

— Віва-віва Русія (хай живе Росія)! — Дехто безцеремонно хапає за руки й довго мовчазно стискає їх.

Після вчорашнього прийому фашистів така зу-

стріч підняла наш настрій, і у відповідь на виклик „Віва пополо д'Італія (хай живе нарід Італії)“ покотилося по цілому узбережжю дружне „ура“.

По-братському посадили нас у вагони. Щасливі провідники майже носять нас на руках. Заклопотано та м'яко садовлять кожного і все приказують:

— Віва Русія, боно большевика (хороший більшовик)!

Нарешті ми рушили. На запруженому народом бруку летять догори брилі, хустки й парасолі. На поворотах репортери роблять моментальні фотографії...

...Вештаємось по музеях Неаполю. І зараз, через два тисячоліття, ми дивуємось надзвичайним для нашої доби неоцінним творам античного мистецтва.

Перекладач тільки дивувався нашим догадкам і вигукував:

— Браво, рус хорошо знайт історію! Сі, браво!

Новий ранок стрінув нас на ногах. Сьогодні в Помпею та Геркуланум. З трамвайних вагонів—на шумний перон вокзалу. Там уже чекають на нас блискучі ледве вифарбовані вагони електричної залізниці. М'які шкіряні кресла, затишні кафе, прозорі скло...

— Блаженство!..

Провідники турбуються коло нас. Усмішка щастя спливає з їхніх вуст і накладає блиск на очі. О, вони раді бачити справжнього більшовика!

— Леї комуніста (ви комуністи)?— запитує один у мене.

— Сі, іо комуніста (так, я комуніст).

Він довго й міцно стискає мою руку. Так багато хочеться йому сказати зразу, вилити свою душу, а тут зрадницькі сльози заваджають...

— Боно комуніста,—і тиче пальцем у свої груди „пролетаря“. А потім погрожує сухим кулаком у блискуче вікно:

— Морто фашизмо! (смерть фашизму).

Тонкий свисток Зумера, і ми, рушивши з місця, сковзаючись по стиках рейок, помчали на узгір'я старого Везувія...

Наївшись консервного м'яса, я почав із задумою вивчати ієрогліфи коробки і враз узрів:

„ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!“

Щаслива думка майнула в мозку. — „Молов, що по твоєму зробити з одим?“ — Він подивився уважно і задумався.

— Чорт бери, хлопці,—він підвівся й постукав пальцем по малюнку.—Читай і мотай на вуса...

Братва зрозуміла, і коли ми навмисне пішли позаду, коли повертались до станції по спуску, — то цілий схил Везувія був уतिकаний консервними

коробками, що маячили червоними зірками і міжнароднім гаслом пролетарів...

Сіли знову у вагон, розмовляючи з веселими вагоноводами.

— Сигарет, сигарет...

— А, шельма, радянських цигарок хочеш? Ну, на...

— Граціє, боно русіа (дякую, любий росіянин).

Італієць комічно розкланявся й подарував кожному по куску лави на пам'ять: „Везувіо“.

До вагону прoderся якийсь пишний чужоземець у циліндрі на бульдожому обличчі. Точнісінько, як буржуй на плакаті.

Зневажливо оглянувшись навколо, він сів на єдине вільне місце, що було поруч мене. Я посуху до стіни, висунув руку у вікно й підморгнув Молову, що сидів попереду. Раптом...

Хтось ухопив мою руку. Я виглянув з вікна і побачив двох робітників з кайлами в руках. Один, тримаючи мою руку у своїх, тихо прошепотів:

— Віва комунізму!

По страшенно-крутому косогору, ризикуючи головою й грошевим штрафом за самовільну відлуку з роботи, вони вийшли вгору, щоб тільки побачити нас і стиснути руку.

— Віва Совето! — прошептав їм Молов, і дві пари очей пролетарів-італійців упилися в наші очі, що все сказало. О, скільки ми встигли передати один одному з німих слів самими очима.

Що це були за очі! Вони так дивилися на нас! Так дивилися!.. Там злилися в одне полум'я і не-невтримна ненависть до ворогів, і палка надія на нас, і разом жаль за близьку розлуку. Сльози горя й щастя витирали вони рукавами брудних робочих блуз і сміялися і плакали...

Молов нервово кусав свої губи, а я палав животинною злістю до товстопузого сусіди, який зизом дивився на нас крізь монокуляр.

Той, що стис мою руку, поклав своє кайлої жестами і голосом став оповідать, як у нього у куточку висів портрет любого Леніна. Коли йому було тяжко, він завжди дивився на Леніна, і до нього верталася бадьорість. Але ось прийшли зне-нависні фашію, знайшли портрет ватажка пригнобле-них, зірвали його і...—ффаа... ффаа... спалили його

Він широко махнув руками, щоб показати во-гонь і його висоту—і тоді долоні його стиснулися в кулаки, і він крикнув:

— Морто фашізмол!..

— Морто Мусоліні! — відповів придушено другий...

Я інстинктивно вхопився за груди. Там у мене був приколотий мініатюрний портрет Ілліча з на-писом: „Умер Ленін,—живе ленінізм“.

Одним рухом я відколов його і, передаючи їм, голосно сказав, показуючи на напис:

— Морто Ленін, віва ленінізм!

Він узяв його, сміючися від щастя, і пришпилив до блузи з середини.

— Молов, віддамо їм зірки з кашкетів.

— Угріють за порушення форми!

— Ну, і хай. Давай...

Ми зняли матроски, відчепили зірки на очах усіх і передали робітникам. Палко цілуючи червоні значки, вони схвильовано говорили:

— Фальчі-мартельо, фальчі-мартельо (серп і молот)...

І тиснули, тиснули нам руки. Слово чести! Я ледве що не плакав і не міг дивитись на них. О, прокляті гади, з якою б насолодою я пропоров би товсте пузо тому пузанові, що сидів біля нас!

Але дзвін загув, і вагон, здригнувши, поповз униз.

— Адіо, компані (прощайте, товариші),—і руки— в прощальний стиск і очі— в очі.

— Віва революцію італьяна, віва Ленін!..

Вони лишились наверху і, розмахуючи брилями, посилали останній салют... Ось вони швидко зникнуть.

Я висунувся з вікна і, махнувши матроскою, крикнув:

— Пролетарі паеза туті уніте-ві (пролетарі усіх країн, єднайтесь)!

І ще вище підлетіли брилі, і раптовий вітерець доніс єдиний смілий заклик:

— Віва, комунізмо!..

...А ми вже мчали вниз, залишивши чарівний Везувій з його виноградниками та чудовою панорамою...

ПІСНЯ

(З народнього)

Ой, на небі чорна хмара,
А на морі біла піна. —

Гей да й братці, біла піна.
Біла піна закипіла,
Лине крейсер „Україна“.

Гей да й братці, „Україна“.
Вітер вие, хвилі зляться,
А їх хлопці й не бояться.

Гей да й братці, й не бояться.
Та й прихороший час — година,
Що нас мати спородила.

Гей да й братці спородила.
Що нас мати спородила
Та в матроси спорядила.

Гей да й братці, спорядила.
Прощай, берег, прощай, синій,
Лине в море „Україна“. —

Гей да й братці, „Україна“.

Севастопіль

ОРЛЯТА

(Нариси)

1. Проводи

У темний глухий провулок закинута великий будинок купця Колесова. Над парадним — осяяна яскравим світлом червона вивіска:

РАЙОНОВИЙ
КЛУБ ВЛКСМ ІМЕНІ ПАРИЗЬКОЇ КОМУНИ.

Двері, що-хвилини риплять, то сюди, то туди, а на сходах — лава шапок, картузів, шоломів, стрижених голів.

— Здоров, Сашко!

— Здоров!..

— Сьогодні в нас вистава чи танки? Народу, поглянь, скільки пре!..

— Хватив, голубе! Що тобі, голову запаморочило?

— Сиплеться сміх.

— А що?..

— Чого защокав... Хіба не знаєш, що сьогодні своїх хлопців до флоти виряжаємо?..

Сашко зніяковів. Зашарілися вуха, і враз загубився десь у гомінкому натовпові.

Молоді, між червоними губами, сміхом киплять білі зуби. З нерозкритих уст сипляться дотепи, жарти, сміховинки та сонячникове лушпиння.

— Платонів, ти Левка не бачив?

— Швидко прийде...

— А де ж він?

— Поїхав легким катером...

— Ха-ха-ха!..

Сміх дуплетом лине й котиться по коридору. Їдальня кипить гамором, криком, шумує гарячими кудлатими головами, молодими рожевими обличчями.

Прощальна вечерея.

На столах, вкритих газетами, на малесеньких тарілочках розікладено скибочки чорного та білого хліба, тоненькі шматочки ковбаси та сиру, пухкі булочки завбільшки поросячого п'ятака.

— Ілько, їдеш?

— Їду, голубе...

— Не забувай!

— Ніколи в світі!.. Що-тижня писатиму.

— Гляди-ж!..

— Товаришко Галю, чай сюди!..

— І нам сюди!..

Зашарівшись від біганини, молоді господарки — Галя, Шура та Оля метушилися між столами, задовольняючи невибагливі вимоги гостей.

Точаться розмови й балачки про комсомольське життя-буття, та так про всяку всячину.

Стріляють дотепи.

За головним столом винуватці врочистої вечері — мобілізовані до флоти хлопці.

Здебільшого — фабзавучники, слюсарі, теслярі, друкарі, електрики, п'ятеро пекарів з пекарні Моссельпрому. Між ними втиснулися Борис та Павлушка, в минулому „темні люди“, здається, недовчені гімназисти, а нині — майже відповідальні робітники.

Навколо кружляє Оленка, виблискуючи блакитними очима.

— Знаєш, Павлусю, як зробишся морським вовком і попадеш у закордонне плавання, то привези мені з Японії шовку на сукню.

Сп'янілий від склянки пива Павлусь звів на неї важкий погляд.

— Шовку?

— А то ж. Шовку, п'ять аршинів. На сукню...

— Добре, привезу...

Оленка подякувала шовковим поглядом.

У кутку вихором гуркотить рояль, дзвенить посуд, дзвенять молоді голоси, швидко працюють молоді міцні зуби.

— Товариші, увага!

— „Мы молодая гвардия“...

— Тихше там!..

— Ш-ш-ш-ш...

Секретар Райкому вилазить на стілець, склавши руки на грудях у звичній позі промовця, вичікує, поки стихне зала.

Гамір голосів повільно вщухає. В залі залягає врочиста тиша. Секретар уважним поглядом огля-

дає заповнену тисяччю слухачів залю, робить плавний рух у бік тих, що виражають, і, рішуче мотнувши рудою кудлою, рубає:

— То-ва-ри-ші!

Хоч тих, що виїздили, було десятків зо два, але це не завадило промовцеві закінчити свою промову такою закруткою:

— Від'їжджають наші товариші. Багато з них будуть червоними капітанами, багато загине у бурхливому морі, багато поїде творити революцію до інших країн і...

— Ура, ура!..

— Браво!..

— Качать їх!..

— Покажемо морським підсвинкам, що сухо-дільна гойданка сильніша від морської!..

— Правильно!..

Град оплесків та вигуків захоплення покрили слова промовця.

— Качай, валяй!..

— Валяй, качай!..

— Знай-гойдай!..

— Гойдай!..

— Ще раз!..

— Ху, чорти, дайте віддихатися!..

Гримів „Інтернаціонал“. Лунали промови медові. Буйним хмелем вилася пісня.

Ті, що від'їздили, почували себе іменинниками, хоч де у кого з них і щеміло серце: лякала чужа сторона, нові люди. Іншим було однаково, куди

їхати — аби швидше. Невідоме не лякало, а могутньо вабило вперед.

Ніч пролинула непомітно, у вікнах заяснів світанок, а розходитись не хотілося.

У високому чистому небі виграє яскраве холодне сонце. Вулицею стрункі шерехи комсомольців відбивають такт. Купка мобілізованих загубилася в загальних лавах. Лопочуть яскраві кумачеві прапори, що з ними ходили на суботники та на різні свята. Тепер ті самі прапори виражають хлопців до флоти.

— Раз-два-три!.. — віддає команду одній із шерех опецькуватий чотовий і робить суворе обличчя. Команда, видимо, тішить його, і, набираючи суворого вигляду, він рухається, не згинаючи ніг, переконаний в тому, що саме так і ходять справжні військові.

— Ліва!..

З колони на адресу командира чуються жарти.

— Луснеш, Михайле!..

— Не спотикнися!..

Вичищені, як самовар, труби ревуть „Інтернаціонал“. Колона швидко підходить і через широкий вхід вокзалу виливається на платформу.

Гуркотять по рейках, підкочуються теплушки. Десь ударив перший дзвоник.

Всюди окремі купки. Тут у майбутнього морського вовка на плечі гірку сльозу пускає кохана.

Там голова завкому наказує молодим робітникам свого підприємства частіше писати й обіцяє підтримувати родину. А ондечки старенька мати тремтучими руками останній раз турботно зав'язує хусткою синові шию, застібає ясні гудзики. Очі її, повні сліз, не відриваються від рідного обличчя.

— А ти, Йвасику, не забувай нас старих, — пиши!..

— Та гаразд!.. Що й говорити?.. Сам знаю...

— На святки додому приїзди... Попросись там у начальників своїх... Може змилюються й пустять...

— Приїду... Та ви не плачте, мамо, не хвилюйтеся... Не тривожте серця сльозами даремними... Не сам я їду — всі їдуть. Треба ж кому-небудь і служити. Відслужу — додому моряком повернуся. А вам бубликів в'язку привезу.

Тут же, поруч, — батько. Смикає ріденьку борідку. Міцно, не по-старечому, тисне руку синові. В маленьких очах пересипаються іскри сміху.

— Ти, Йване, її старої не слухай! Бач, розпустила слину, наче за померлим. Пригадую, як мене мати виряжала на японську війну... Теж ревла, як корова. Такий уже фасон бабський... Служи, синку, про нас не думай. Якось проживемо... Сам іще поможу — працюватиму, а там і Федько з Анюткою підростуть. Та й не на віки ж ти їдеш... Ну, давай, поцілуємося!.. Бувай здоров!..

Б'є два дзвоники.

З теплушки гримлять недоладно частушки:

Комсомолочка моя,
Губки, що малина,
Она для мене
Слаще сахарина!..

Якось поспішаючи, оркестр „сипле“ „Інтернаціонал“. Навколо метушня.

Бум-бум-бум... Реве паротяг.

— До побачення!..

— Прощайте й нас не забувайте!..

— Не забудемо!..

Паротяг, розпустивши сріблясті кучері диму, сіпає.

Прощай, Москва
С комсомольцями:
Уезжаєм во флот
Добровольцями...

2. У морській касарні

Велике місто Севастопіль, чепурне. По горбочках розкидано будиночки, наче цяцьки. Під боком море. На всі боки розбігаються веселі зелені садки.

Хлопці, прибувши з вокзалу, йшли гребенем південної затоки і з цікавістю розглядали наче сонну водяну поверхню, сірі крейсери, що нагадували велетенські брила криги. Маленькі кораблики не звертали на себе їхньої уваги. Таких і дома, на рідній річці, багато.

Через затоку на лисині гори розгорнулися, наче черепахи, й вигрівалися на сонці багатоповерхові

будинки морських касарнь. В затоці лунали корабельні гудки, гриміли ланцюги котвиць.

Дряпалися хлопці високо вгору. Глянеш, — шапка падає.

— Ну, здається, що приїхали...

— Головне, треба купи держатися...

— Зрозуміло...

Борис та Павло, перестраждавши дорогою всіма пекельними муками, зараз з нудьгою чи вичікуючи невідомого майбутнього, скиглили:

— Що воно буде?..

— Та якось-то буде!.. — сміялися з них хлопці.

— Боягузи!..

— Ми що, ми нічого!..

— Не гірше за вас!..

У широкі залізні ворота пірнули на залитий сонцем двір касарні, затиснутий у коло сірих похмурих будинків. Сновигали купки матросів по кам'яній площі, протягом два століття добре втовраній салдатськими чобітьми.

Саме перерва на обід.

Брязкаючи новими бляшанками та баками, на камбуз (кухня), як скажені, летіли хлопці, одягнені в морське вбрання. По криво підтягнутих штанах, по довгих до колін рукавах видко було, що морське вбрання вони одягли недавно. Дехто в безкозирках, затягнутих у біле, скидалися швидше на куховарів, ніж на военморів.

— Товариші, до кого тут звернутися?

— Ви як, що-йно прибули?

— Атож.

— Звідки?

— З самісінької Москви.

— Ого! Москвичі гарні хлопці... А зареєструватися вам треба у канцелярії... Ходімо, я проведу вас до чергового в екіпажі.

— Ходім, роздягтися б скорше!..

— Намучилися дорогою...

— До місця б дістатися...

Пішли. Для багатьох із тих, що прибули, казарна була неприємною несподіванкою. Їхали й гадали, що просто на корабель попадуть, а на другий день — у далеке плавання підуть.

Та не так-то воно склалося...

Над вечір того ж таки дня хлопці гомоніли, набиваючи золотистою соломою полотняні матраци та пошивки.

— Пуховичок...

— А чим і не пуховичок? Бач, який м'який найшовся!.. — відгукнувся інший голос, а ще один підказав:

— Еге, товариші, про домівку та про материні коржі забувай!.. Тепер треба вперед дивитися. На те й служба.

— Правильно, Яремин!

У своїй сотні до смерку куйовдилися та вкладалися. А потім, наметушившись дорогою, захропли, як убиті. З гармат гати — не розбудиш.

Так і посунулися дні у казарні.

Рано-вранці, коли молодий сон такий солодкий, гучно сурмить сурмач: час вставати. Кожного тягне сховати голову під ковдрою і поспати хоч хвилинку. Та не тут то було. Не покладаючись на сурмачів, по камерах ідуть днювальні та старшини і ревуть бугаями:

— Підіймайся!..

— Швидко, швидко повертайся!..

— Встаємо, не роззявляй вершу!

До перевірки було менше, ніж півгодини. Треба встигнути одягтися, збігати до галюну, вмитися, вимести з-під ліжка, прибрати постіль, збігати по окріп, поснідати й напитися чаю.

Справ багато, встигай лише повертатися. Кожну хвилину вираховано. Спершу недоладні хлопці ніяк не встигали. Згодом призвичаїлися. В перші дні важко давалася салдатська наука. Незграбні та неметкі хлопці не розуміли команди, жахалися різких окликів начальників, забували, де саме права, а де ліва нога. Дисципліна сало витопила з трухлявих душ. Загострилися, зам'язилися всі рухи. Лише тепер стала їм зрозуміла спритність та покvapливiсть моряків.

Вчімося стійки, розрахунку та маршування.

— Раз-два... Лівою, лівою.

Чотові в'юнами крутилися.

— Рідше крок! Раз-два-три!..

Хлопці вирівнюються, підтягуються—і після кожної похвали відчують себе справжніми моряками.

— Ніжку дай... Раз-два...

Вигуки команди до півдня висять над площею.

Фронтом проходили начальники й вітали:

— Подяка за гімнастику!..

У відповідь ревіли однією горлянкою:

— Служимо народові!

По будівлях касарень котилася й відбивалася гучна луна.

Над вечір смертельно стомлені набивалися в камінне черево касарень, розлазяться купками. Чаювали при тьмяному світлі електричних „шкаликів“. Намотавшись за день, балакали мало. Кожному було найдорожче своє, кожний нишком думав свою думу. Стомлені падали спати. Відкись із кутка лунала завзята пісня, розбиваючи тишу.

І лише після двох тижнів призвичаїлися хлопці як слід до касарень.

Тут все було злито та виковано з каменю.

Залізні ворота, ґрати огорожі, кам'яний двір, залізні ліжка на столітній асфальтовій підлозі. Вилиті з чавуну відливи в гальюні.

Мідяні вмивальники, кам'яні стіни, що ніколи не нагріваються. Стелі й навіть рями вікон — залізні.

Залізо й камінь. Камінь і залізо. Нема нічого зайвого, нічого м'якого, нічого „ніжного“.

Після першого враження життя в касарні похмуре, мертве. Направді ж — важкувате та механічно-чітке і, головне, — потрібне й не позбавлене своєї рідної краси.

І хто швидше це розумів, для того було краще: легше служити, а в майбутньому маячила зрозуміла мета.

І тільки тепер стало ясно, звідкіль постала та надзвичайна дисципліна та міцна „спайка“, що єднала в одно старих моряків: їх скоряло оточення.

Помимо комсомольців, до батальйону молодих моряків з далекої півночі пригнали піхотний полк. Червоноармійці вимовляють на „о“ — правдиві „Ваньки“, як їх охристила матроська дотепність. Однак, проте кожний, навіть наймиршавіший, „Ванько“ раптом перетворювався, як тільки натягав на себе матроську одягу. Підтягається, втягає в себе живота й твердіше ставить ногу.

В лісі дерева не рівні, а в артілі — люди. Найздоровіше ядро складала робітнича молодь, виварена в казані пролетарської спільності. Цим ніяка дисципліна, ніякі жахи не страшні.

— Давно при звичаєні.

— Приварок поганий... Так ми й дома кращого не бачили...

— Дисципліна нам ніщо.

Друга група — червоноармійці, що, не зважаючи на молоді роки, встигли вже побувати на громадянській війні та погодувати салдатських вошей. Ці теж не дармують і за всяку справу беруться дружно та охоче.

На останньому плані — необтесані „Ваньки“ та „булі люди“, що сьорбнули вже достатків. Тим — це не гарне, інше погане. І приварок не такий, і ганяють над міру, свободи мало і хліб поганий, і в лазню рідко водять. Збереться двоє-троє „Ваньків“, чухають собі вошиві потилиці.

„Ех, не життя, а мука“!..

Красномовне зідхання:

— Ех, дома я, бувало, лопає!.. Борщ з м'ясом, картопля жарена із свининою, сметана...

— Е, це що, а от я...

Тільки й розмови в них.

На заняття їх і коржем не заманиш. Один хворий, другий в околоткові, третій по хліб пішов.

Зате як обідать, так хворі, німічні на камбуз кинуться в бійку — лише п'яти по сходах ляпають. Хоч і соромно — зате сито.

Перш усього багатьом хлопцям не до душі припала сувора морська військова дисципліна — та нічого не вдієш. Скотиться гірка салдатська сльоза. Нишком у кулак та об штанину — тільки й балачки.

Очі жахають, руки роблять. Всі мудрості переможені: навчилися ходити по військовому, стояти, бігати, лазити; розімняли, розломили негнучкі спини, вивчили рушницю. Швидко повторювали курс.

День за днем дисципліна ставала суворішою. Відсталі сотні рівнялися по сильніших. Увесь загін підтягувався.

* * *

Наближався час випуску. „Карантин“ кінчався. Далі надходили заняття по школах, а там — плавба, що про неї мріяв кожний молодий моряк на дозвіллі.

І в сотні, і підчас обіду, і вільними вечорами тільки й балачок, що про випуск. Міркували, яка школа краща.

— До гідроавіації б якось влізти... Літай собі по-під небесами та плюй на землю!..

— І гарматчиком не погано б...

— Ну, й сказав — гар-мат-чи-ком... — не згоджувався господарник — краще до машинової школи.

— Службу кінчив, повернувся додому, знову і ремесло в руках.

— Так-то воно так...

І тільки хворих та немічних такі розмови не цікавили. Багато не витримало несолодкого салдатського життя, розбіглося по домівках.

Посилкувалися хлопці, показали свою відвагу комсомольську та все навчання казарми перемогли за два місяці, хоч на неї навіть за старого режиму витрачалося чотирі. Всіх молодих моряків розподілили по різних школах, і одного сонячного весняного дня відбувся випуск.

Загостривши кігті й наточивши дзьоби, з кам'яного гнізда-касарні розправили крила й вилетіли перші молоді орлята...

3. На круту гору

З гурту москвичів частина хлопців попала до школи авіації, інші поїхали на політкурси, але більшість попала до машинової школи.

Ті, що ніколи на заводі не були, думали-міркували: що то за машинова школа.

— І чого ж нас вчити будуть?..

— Чого... Зрозуміло, не в довгої ж лози грати...

— Нашої спеціальності, не инакше.

— Та я знаю, але як?

— Як, як?.. Візьмуть палицю як-найтовстішу, та й усиплють межі плечі...

— Ха-ха-ха!..

— Приїдемо, про все дізнаємося.

Прийшли до школи, тільки здивувалися.

— Оце так-так...

— А ти думав, що тут гімназія?..

— Та не гімназія, а завод цілий...

По великих чистих залах шафи набиті книжками.

У модельній очі розбігаються від корабликів, іграшок різних розмірів, форм та систем. Тут і маленькі дредновти з грізно-висуненими з облявків дулами гармат. Тут і вітрильні шхуни, і кораблі минулих століть.

Було на що подивитися і в багато обладваному фізичному кабінеті, де все сяло чистотою. Але над усе цікавили хлопців майстерні, що були біля школи.

Тут були варстати, токарські свердильні, щоб просвердлювати нарізи шкворних варстатів та інших систем.

У кузні палахкотіли, сипали іскрами півтора десятка горен.

Звичайне життя мало змінилося. Так само підіймалися на світанку за сурмою. Після перевірки бігли до школи та до самого вечора „гризли граніт науки“.

З касарень перейшли жити до гарного чистого світлого помешкання.

„Шамовка“ (їжа) по-старому непоказна. Та терпеливі хлопці твердо перемагали всіх злиднів.

Після цілого дня роботи всі розлазилися хто куди: хто йшов до клубу, хто до студій, а нарешті дехто просто гуляв по містові, чи гуляли по морю.

Висока гора науки, та молоді ноги міцно ступали і, перемагаючи все нові й нові перепони, лізли вище. З кожним днем розгортались усе нові й усе ширші обрії.

— Держись, хлопці!

— На свою ж користь...

— Видряпаємося, не бійся!..

— Не пошкодимо...

Гуде трудовий вулик.

В аудиторіях повною ходою йде марудна, але корисна робота. Після деякої невдачі склад викладачів підібрався такий, що кращого й не треба. Після кожної лекції слухачі закидали безліччю запитань:

— Як це?..

— Та що це?..

Потім ішли до майстерень і, замість оливців, брали в руки зубила, молотки, терпуги, циркулі, кліщі.

Вищали свердла, жваво перегукувалися ручники, сріблястим шумом спадали остружки та тирса...

Що далі, то більше...

Надійшов час практичної роботи. Стали водити хлопців на кораблі для ознайомлення з їхнім серцем — машинами.

Молоді приглядалися до устрою та порядків, що панували на військовому кораблі.

Все нове й цікаве, дивувало й тішило.

Тепер навіть зануди легше переносили тягар служби, і всі вони помалу влазили в спільне ярмо.

Крок за кроком, удар за ударом, шабель за шаблем — і круту гору минули, витративши на зусилля точно півроку.

На корабель!

Ближче до мети. Наближалась укохана мрія кожного молодого моряка — скорше потрапити на море, скоріш стати „справжнім“ моряком, а не суходольцем, як було досі.

Жар-птиця маячить перед очима — широко й вільно билось гаряче комсомольське серце.

4. Жар-птиця

В затоці кораблів — навчальний корабель. Кований, стрункий, обтягнений міцною обшивкою.

Не корабель, а іграшка.

З раннього рана до темна в сірому гаморі кораблюха, в залізнім цвіту. Сито вилискують боки. Шерегами залізні груди кают. Дихають вугіллям ненажерливі паші люків.

З досвіта до чорна на палубі — гамір, біганина. Ніч-у-ніч гуркотить кораблюха. Залізні жили гвинтів у широкому вітрі — гууу... гууу...

Кубрик важко хропе. Молочний сонний рот: п'яц, п'яц, п'яц. На зломі губ — тепла цівка: по пухнатій зашарілій щоці.

П'яний, як смерть, молодий сон.

Сурмить сурма: пробудка.

Старшина корабля—Федотович і черговий ідуть по кубриковіз моряцькою молитовкою, наче з охрестами.

— Підіймаа-айсь!..

— Швидко — раз, два!..

— Солодше за поцілунок сусло вранішнього сну: не відірватися.

— Ш-ш-ш-ш... Роззявив хайло...

З-під казенних вовняних ковдр лляв, чувся дух теплого молодого тіла, невдоволені очі сердито до старшини:

— Рано, чого завчасу гаркати...

В позіхання, в ковдру, в хропіння.

Сонце на ногах.

Команда на ногах.

Верхи на кораблі.

Швабри, мітли, щітки — наввипередки. Хлюпає, пісок, тирса. Веселе море перекидається на чардак, заливає кубрик. Горлянки казанів відхаркують скоринки накипу. Печі дихають перегаром, зернистим вугільним попелом.

Крик — дощем. Робота — зливою.

Очі — паруси, налиті вітрами.

Тріпотіло сонце гарячими крилами, билося об мокру палубу. Штрикало сміхом у надраєну*) до

*) Начищену.

жару мідяну арматуру, кнехти, поручні. Спалахувало в молодих перекидьких очах, лоскотало брудні п'яти.

Руки хлопчачі хваткі й дружні.

Горлянка у Федотовича лужена.

— Шаба-а-а-аш...

Команда на облавку. Федотович просмоленими очима проймав лівофлангових.

— Дивись і не бійся! Води не лякайся, бо то не вогонь. Скарбове пузо бережи. Пристосуйся головою й руками наперед.

— Гаразд, товаришу старшино!

— Знаю, вже говорив...

Старшина руку вбік:

— Стррррункоооо!..

Шерега завмерла.

— Зроби раз!

— Сорочки на палубу.

— Два!

На палубу штани.

— Три!

П'яти за облавок. В шумі, в бризках збиті загаром тіла. Шумом бризками чути:

— Го-го-го-го-о!..

На облавкові куций кумедний Федотович, махає руками і щось кричить. Його ніхто не чує.

— Го-го-го-го-о!..

Шлюпки на рейді в блакитному плескоті: веслове навчання.

Шлюпки як леbedі.

Веслярі заводять:

Вот течет, течет река
С речки до потока,
А за девицей матрос
Гонится далеко.

Всі однією горлянкою підхоплюють:

Эй, матросы удалцы,
Живо, веселее, —
Живо живо-живо-живо,
Живо веселее.

Море загойдалося. Загойдалися легкокрилі чайки.

Дружно б'ють весла. В такт відкидаються двадцять форменок*) на кожній шлюпці.

З білими крилами летіли веселі хвилі. Зачароване блакитними вітровими просторами на горі дрімало місто.

5. В море

Нарешті, завтра в море.

Пробний маневр, перший іспит молодняка. Судно готувалося до походу.

Команда працювала, як скажена. Мили, чистили, скребли, мели, причепурювали.

Перший помічник**), старшина та вахтенний начальник на всі боки розривалися, підганяючи тих, що працювали.

— Ну, молодці, швидше!

— Є!..

*) Літні матроські блюзи.

**) Командира.

— П'ять чоловіка з баталером на берег за бубном *).

— Швидко!..

Миготять задоволені обличчя. Втоми ніхто не відчуває: адже в похід збираємося. День цей для кожного моряка — свято.

Після обіду вантажили вугілля, а з наливної баржі брали нафту.

За дві години до того, як знятися з котвиці, приходили на облавок у гості англійські моряки: спокійні, байдужі з постійними люльками в зубах.

Пройшлися по палубі, спустилися в кубрик, зазирали в декілька кают. Матроси з цікавістю розглядали нас, комсомольців.

Випили по шклянці радянського чаю з моркви. Намагалися зав'язати з нами балачку, та даремно. Кінчилося тим, що поляпали один одного по плечах.

— Ол райт!..

— Товариші, ми розуміємо...

— Геві... Го...

Попрощавшись, пішли англійці. Прийшов у кубрик старшина Федотович. Ховав у вусах ухмилку.

— Ти що, товаришу старшина? — питаються хлопці.

— Нічого...

— Розкажи, Федотовичу, що там англійські офіцери казали.

Старий піддався.

*) По хліб.

— А говорили вони, що корабель наш наче-б то стара калоша; ним, мовляв, не те що в море, а й по затоці небезпечно плавати. Як-би на дно не пішов...

Перший засміявся старий военмор Шевченко.

— По-їхньому, по-англійському, небезпечно, а по нашому руському якраз саме добре. Ми на них, на отих старих калошах, білого Врангеля в Чорному морі забруднили, Озівське море та й усе Чорноморське узбережжя від мін очистили, от як!

Молоді зареготалися:

— Завтра похід!..

— Доведемо, що й ми не ликом шиті й не соломою криті...

— Правильно!

Допізна сиділи в кубрикові, розмовляли.

Ранком знялися і з музикою вийшли в море.

Береги потонули.

Корабель пішов водяною пустелею, роблячи по вісім вузлів.

В обличчя хлюпоче теплий ласкавий азійський вітер.

Широкою биндою дзюрчить і грає кільватерний струмок. Червоною, срібною лускою мерехтить сизе море.

Стрінули турецьку пузату вітрову шхуну, що була навантажена кавунами й скриньками з овочами. Ледве встигли крикнути якесь привітання, як шхуна лишилась уже далеко позаду. Потім стала ледве помітна і, нарешті, зовсім зникла.

За облавком кришталева прозорість і захоплююча дух безодня південного моря. В справиллях гуде вітер.

Море обняло сонце. Ласкаве сонце гаряче цілує могутнє море. Сонце, пронизуючи блакитну безодню води, гребінцем променів розчісує зелені пасма. Зелені пасма трави. Море, виблискуючи іскрами, ніжиться в хисткій колисці пісків та водоростей.

У небі, в блакитній безодні, виграють орли — маленькі, маленькі, наче жуки. І хвилі пустують на просторі, неначе діти.

Вся команда на палубі.

П'ємо вітер, від моря очей не одірвеш.

— От, Хведюк, краса!..

— Еге ж, цього на березі не побачиш...

— Бач, а ще скиглили, як в екіпажі були: важко та важко...

— Що ж, скиглив не я один — виправдовується Хведюк, ховаючи винуваті очі, — багатьом не легко було звикать.

— Та гаразд, тепер забути це треба.

— Вірно...

— Знай вперед поглядай.

— Правильно!..

Блакитний теплий азійський вітер хлюпає в наші відкриті груди, в загорілі обличчя.

— Дивись вперед!

Як вступити до Червоної флоти

Набор у флоту провадиться тільки підчас загального призову до Червоної Армії.

Набор іде двома шляхами: через організації ЛКСМУ, яким заздалегідь призначають відповідну кількість вакансій — і за добровільною згодою призовника.

В першу чергу у Чорноморську Червону флоту приймають робітників, незаможників або їх синів, — і коли ще лишаються вакансії, то приймають тих, що бажають.

Щоб бути добрим моряком, треба бути політично-освіченим, мати здоров'я і не мати фізичних хиб (кривий, каліка, сліпуватий, слабий на легені).

Чекай свого призову.

Окремих флотських шкіл Чорноморської флоти немає. Є лише при екіпажі. Вступ до Севастопільської морської школи провадиться за загальним правилом прийому до Червоної флоти. Ввесь новий призив до армії розподілюється по родах зброї, і тільки ті, що йдуть до флоти, можуть піти до шкіл командного складу Червоної флоти, прослуживши спочатку на військових кораблях.

Севастопільська школа готує: машинистів, ко-
чегарів, комендорів, гальвінерів, мотористів, сиг-
нальників, стерничих (рулевих), електриків, ради-
стів, муштровців (старшин) і літунів.

Правила прийому

до спеціальних курсів Військово-морської школи імені
М. В. Фрунзе, Військово-морської гідрографічної, Вій-
ськово-морської інженерної шкіл та до Загальних Курсів
Військово-морської школи імені М. В. Фрунзе.

§ 1. До молодшого спеціального курсу Військово-
морської імені М. В. Фрунзе, Військово-морської
гідрографічної та Військово-морської інженерної
школи приймаються:

а) ті, що закінчили загальні курси Військово-
морської школи імені М. В. Фрунзе;

б) червонофлотці після закінчення ними за-
гально-освітньої школи підвищеного типу РСЧФ;

в) червонофлотці, що мають освіту в обсягу 9-
річного курсу єдиної трудової школи другого сту-
пеня, що прислані із частин;

г) червоноармійці, що мають освіту в обсягу
9-річного курсу єдиної трудової школи другого
ступеня та надіслані частинами за нарядом Головного
Управління РСЧА;

д) члени ВЛКСМ, що мають освіту в обсягу
9-річного курсу єдиної трудової школи, послані
за розкладами ЦК ВЛКСМ;

е) робфаківці, командировані за розкладами Головпрофобра;

ж) громадяни з освітою в обсягу 9-річної трудової школи другого ступеня.

Примітка: Кількість вакансій для червоноармійців визначається штабом РСЧА.

§ 2. „Всі, що вступають, за винятком перерахованих у пунктах „а“ і „б“ § 1-го, тримають приймальні іспити з математики, фізики, російської мови та суспільнознавства в обсягу 9-річного курсу єдиної трудової школи 2-го ступеня.

§ 3. До молодшого загального курсу Військово-морської школи імени М. В. Фрунзе приймається членів ВЛКСМ та юних лєнінців (піонерів), що мають закінчену освіту в обсягу 5-річного курсу єдиної трудшколи першого ступеня, що пробули:

1) за командированням після розкладу ЦК ВЛКСМ;

2) без командировання, з власного бажання.

§ 4. Всі, що вступають на молодший курс Військово-морської школи імени М. В. Фрунзе без винятків, проходять приймальні іспити з арифметики, російської мови й політграмоти.

§ 5. Всі прикомандировані на час приймальних іспитів розміщаються по спеціально для того одведених приміщеннях і включаються на той же час на постачання; ті з них, що будуть непридатні до ВМУЗ'ів, одержують для повернення перевозочні документи та харчове на час подорожі.

Всі, що прибувають без командирів з власного бажання, не одержують на час іспитів — ні приміщення, ні харчового, ні перевозочних документів назад на випадок, якщо їх не прийнято до ВМУЗ'ів.

§ 6. Прийом провадиться за конкурсом. Перевагу дається за однакових умов особам, що були, як командировані.

§ 7. Терміни навчання по ВМУЗ'ах:

Загальні курси Військово-морської школи імені М. В. Фрунзе — 3 роки.

Спеціальні курси Військово-морської школи ім. М. В. Фрунзе — 3 роки.

Спеціальні курси Військово-морської гідрографічної школи — 3 роки.

Спеціальні курси Військово-морської Інженерної школи — 5 років.

Примітка: Військово-морська Інженерна школа має три відділи: механічний, електротехнічний і кораблебудівельний.

§ 8. За навчання по спеціальних курсах ВМУЗ'ів встановлено обов'язково вислугу:

а) для тих, що закінчили школи, — $1\frac{1}{2}$ роки служби за 1 рік навчання у ВМУЗ'і;

б) для тих, що не закінчили та одіслані до закінчення курсу, — після 1 року за рік навчання.

§ 9. Термін прибуття всіх, хто вступає — 10 серпня.

§ 10. Приймальні іспити по всіх ВМУЗ'ах починаються 20 серпня і закінчуються не пізніше, як 20 вересня.

§ 11. До приймальних іспитів учнів допускається лише після:

- а) медичної та
- б) політперевірочної комісії.

§ 12. Початок навчання по всіх школах — 1—15 жовтня.

§ 13. Для тих, що вступають, встановлено такий вік:

- а) на спеціальні курси всіх ВМУЗ'ів:

- 1) для червонофлотців не старших як 24 роки;
- 2) „ червоноармійців „ „ 23 „
- 3) „ робфаківців „ „ 23 „
- 4) „ всіх інших громадян, не молодших як 17 років і не старших як 22 роки;

- б) на молодший загальний курс Військово-морської школи імені М. В. Фрунзе не молодші як 14 і не старші як 17 років.

Примітка: Вік вираховується на 1 січня року прийому.

§ 14. Всі, що прибувають для вступу з командиріванням, повинні з'явитися до відповідної школи.

§ 15. Реєстр конче потрібних для вступу документів. див. — Додаток.

§ 16. До Військово-Морської Академії та Спеціальних курсів поліпшення комскладу флоти приймається лише осіб з командного та політичного складу, що перебувають на дійсній військово-морській службі.

Список документів,

що їх додається до заяви про бажання вступити до
Військово-морських учбових установ:

§ 1. Особи, що вступають по-за розкладом (не за командиріванням), тоб-то перераховані в п. „ж“ параграфу першого правил прийому, в п. „б“ § 3 тих самих правил, повинні подати до відповідних шкіл заяву про бажання вступити до школи.

§ 2. Для осіб, що прибувають за командиріванням (п.п. в, г, д, е, § 1 і п. 1 § 3 правил прийому), заяву замінюють командирівальні посвідчення.

§ 3. Разом із заявою, чи командирівальними посвідченнями, треба обов'язково подати такі документи:

а) метричне свідоцтво або інший документ, що його замінює;

б) свідоцтво або посвідчення про закінчення дев'ятирічного курсу єдиної трудової школи другого ступеня, чи п'ятирічного курсу єдиної трудової школи першого ступеня (для тих, що вступають на молодший загальний курс Військово-морської школи імени М. В. Фрунзе), чи однакової з цими школами учбової установи;

в) підписка про одслужу в РСЧФ за час перебування в школі поверх терміну обов'язкової служби (подаються лише ті, що вступають на спеціальні курси);

г) дві засвідчені фотографічні картки;

д) анкету (для командированих).

Примітка: Документи, вказані в п. 1 і 2-му цього §, можна замінити нотаріально засвідченими копіями з них.

§ 4. Всі перераховані в § 3 документи разом із заявою чи командирувальним посвідченням, треба подати до відповідної школи не пізніше як 10 серпня.

Адреси шкіл у Ленінграді:

Військово-морської школи імени М. В. Фрунзе (спец. і заг. курси) — В. О. наб. Лейт. Шмідта, № 17.

Військово - морської гідрографічної — будинок головного Адміралтейства.

Військово-Морської Інженерної — будинок головного Адміралтейства.

§ 5. Всім, що прибувають за командированням, належить з'явитись особисто до відповідної школи.

1. Командировка. Должностное лицо, выезжающее в командировку, обязано представить в бухгалтерию предприятия документ, подтверждающий необходимость командировки, а также документ, подтверждающий расходы на командировку, в том числе на проезд, проживание, питание, транспортные расходы, расходы на связь и т.д.

2. Командировочные расходы. Командировочные расходы, связанные с командировкой, подлежат возмещению в соответствии с действующим законодательством. Возмещение расходов производится в порядке, установленном в учетной политике предприятия.

3. Командировочные расходы. Командировочные расходы, связанные с командировкой, подлежат возмещению в соответствии с действующим законодательством. Возмещение расходов производится в порядке, установленном в учетной политике предприятия.

4. Командировочные расходы. Командировочные расходы, связанные с командировкой, подлежат возмещению в соответствии с действующим законодательством. Возмещение расходов производится в порядке, установленном в учетной политике предприятия.

5. Командировочные расходы. Командировочные расходы, связанные с командировкой, подлежат возмещению в соответствии с действующим законодательством. Возмещение расходов производится в порядке, установленном в учетной политике предприятия.

Коротенький словник морських термінів

Абордаж — зчіплювання двох кораблів бортами, щоб вступити в рукопашний бій.

Аварія — пошкодження корабля або його частини.

Аврал — загальні роботи всієї команди судна (корабля).

„Баранчики“, або „зайчики“ — білі вершки хвиль.

Батарей — так зветься на судні чардак, де стоять гармати.

Бити склянки — бити у дзвін певну кількість ударів, щоб сповістити про час.

Борт — сторона або бік судна.

Бухта — невелика затока.

Ванти — прядивчані або дротяні снасті, що закріплюють з боків щогли.

Ватерлінія — лінія, до якої судно сидить у воді.

Вахта — вартове чергування на судні.

Вимпел — вузький та довгий стяг, що підіймають на стеньгах.

Вузол — вираз, що ним визначають швидкість ходу корабля.

Гавань — придатне для стоянки кораблів місце.

Гальюн — убиральня для команди на військових суднах.

Десант — висадка військ або озброєних моряків на берег.

Драїти — приладдя для такелажних та парусних робіт. Взагалі ж наводити чистоту до „чортового ока“.

Дредноут — тип лінійного корабля, що має далекосягну артилерію та панцера. По-англійському значить — „безстрашний“.

Дрейф — ухил корабля від прямого шляху.

Є — слово є прийняте у флоті замість відповіді „слухаю, добре“ і т. и.

Екіпаж — команда судна або велика берегова військова частина.

Ескадра — частина флоти, з'єднана під одним начальством.

Задраїти — щільно закрити.

Ілюмінатор — товсте кругле скло, що замінює на кораблях вікна.

Каботаж — плавання близько берегів.

Камбуз — кухня, а **кок** — куховар.

Каюта — кімната на кораблі.

Кубрик — нижча палубана кораблі.

Кают-компанія — загальна кімната.

Кільватер — лад, коли судна йдуть „гусаком“ (низкою).

Комендор — артилерист, не з комскладу.

Корма — (також **Ют**) — задня конечність судна.

Крейсер — тип швидкого військового судна.

Купець — кожне торговельно-комерційне судно.

Курс — шлях, яким йде корабель.

Лавірувати — йти нерівною лінією.

Лінійний корабель — так звуться судна типу дредновта, що йдуть на чолі ескадри й мають надзвичайно міцну артилерію та панцери.

Маяк — башта, кам'яна вежа з міцним лихтарем, який освітлює кораблям небезпечні місця.

Миля — морська = $1\frac{3}{4}$ верстви.

Міна — знаряддя, набите динамітом або іншими вибуховими речовинами. Підриває кораблі ворога. Є ще автоматичні торпеди Уайтхеда.

Міноносець — швидкий, легкий корабель, озброєний мінами і призначений для мінних нападів.

Навігація — наука про плавання на морях та озерах.

Ошвартуватись — причалити до берега або судна.

Палуба (чардак) — верхній поміст на судах. На парусних судах називають його чардаком.

Підводний човен — підводне судно, що орудує мінами Уайтхеда та легкою артилерією.

Протралити — оглянути або знайти мінні поля, що зробив ворог.

Рейд — частина моря, захищена від хвиль берегами або молом (хвилерізом).

Рубка — каюта на верхнім чардаку.

Салют — віддання пошани кораблеві, особі чи стягові пострілами з гармат або стягом.

Секстан — приладдя для астрономічних спостережень.

Сирена — особливий гудок.

Такелаж — загальна назва усіх снастей на кораблі.

Траверс — напрям, перпендикулярний курсові судна.

Трос — загальна назва лив та шнурів.

Трюм — найнижча частина судна.

Фарватер — вільний прохід для суден, означений віхами та буйками.

Чардак — див. Палуба.

Шквал — порив вітру підчас бурі.

Штиль — відсутність вітру, спокій на морі.

Шторм — буря.

Штурвал — механізм, що полегшує користування стерном.

З М І С Т

	стор.
З промови тов. Ворошилова на Московській парт- конференції	3
ВЛКСМ та Червона флота	5
6-й всесоюзний з'їзд ВЛКСМ про Червону флоту .	6
З відозви III конгресу КІМ'у до Червоної армії та флоти	7
Нам потрібна боездатна Червона флота. <i>Ю. Ралль</i> .	8
Гайда вперед! <i>Л. Яременко</i>	18
Школи Червоної флоти. <i>А. Холодняк</i>	19
Гармати „Марата“ регочуть. <i>А. Фірсов</i>	28
День моряка. <i>І. Міротін</i>	33
На крейсері. <i>Ів. Шевченко</i>	37
Міна. <i>В. Кузьміч</i>	39
Що робити по шефству над Червоною флотою .	52
Як організувати військовий куток Червоної флоти	54
Дайте живу „бумажину!“ <i>П. Г—ський</i>	56
Лист від шефа. <i>Віч</i>	59
Марш есмінців. <i>Ів. Шевченко</i>	63
Подорож міноносців „Петровського“ та „Незамож- ного“ до Італії. <i>Іван Марків</i>	65
Пісня. <i>І. Шевченко</i>	74
Орлята. <i>Артем Веселий</i>	75

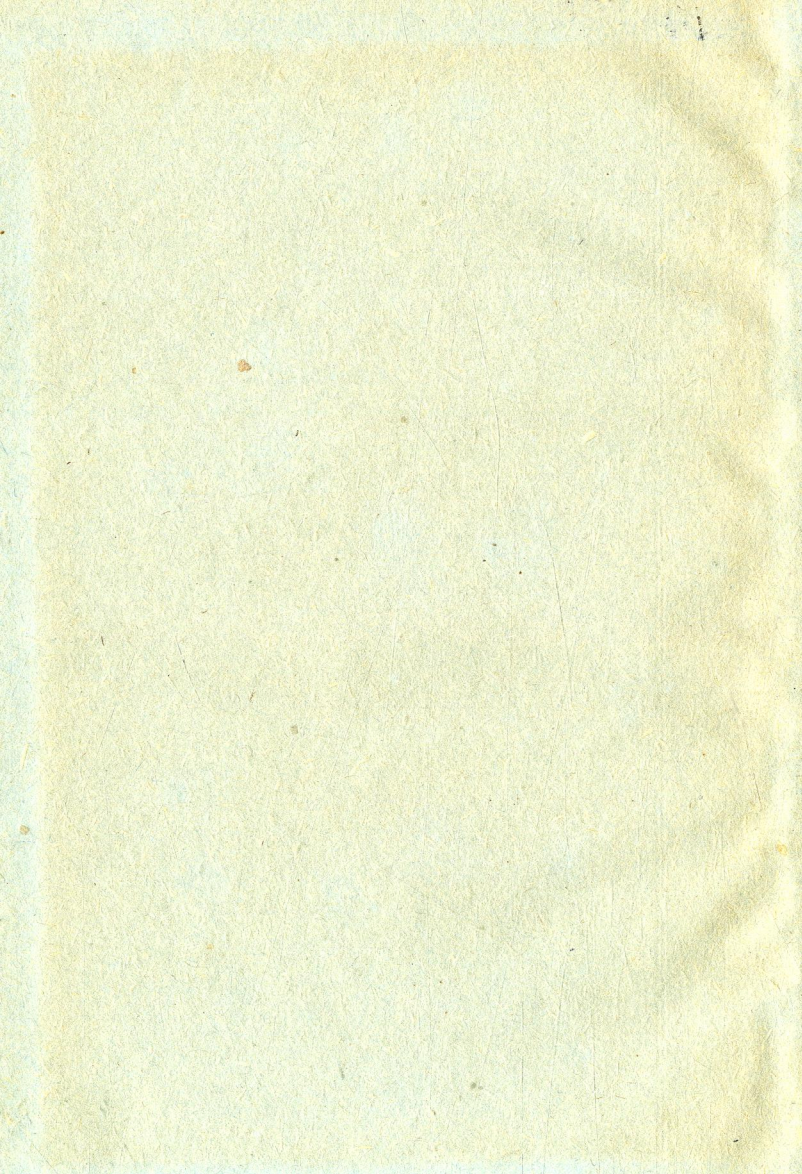
К-р

ДОДАТКИ

Як вступити до Червоної флоти	99
Правила прийому	100
Список документів	104
Адреси шкіл у Ленінграді	105
Коротенький словник морських термінів	107

(1p. 50)

Р
Л
3126
Зр56к. (1960)

У БЛАЖИТЫХ ХВИ-
ЛЯХ.
В. порядк. Кузнецов
З. И. Иосифов 1927